

VYSOKÁ VOJENNÁ ŠKOLA 1940 – 1945. 3. časť

JAROSLAV KOZOLKA

KOZOLKA, J.: Military University 1940 - 1945. Part III. Vojenská história, 3, 21, 2017, pp 33-60, Bratislava.

The third and final part of the study about the Military University (VVŠ) provides information about its course II., which took place in 1942/1944. The author points out to the changes in the educational process, caused by the increasing German influence and promotion of the German military doctrine. An important milestone in the University's teaching process was the attendance of the learners of the "A" Department – General Staff of the Military University at the internships at German military schools and the three-month course of the General Staff at the Berlin Kriegsakademie. The study further points out to the major impact of the Slovak National Uprising on the Slovak military power, in particular the activity of the Military University, as well as the effort to renew the University's activity by opening the VVŠ Course III. at the end of 1944, only intended for the learners of the "A" Department – General Staff of the Military University. However, due to the dissolution of the 1st Slovak Republic in spring of 1945, the course was not completed. The study also mentions the unrealistic preparations for the VVŠ Course IV., which did not get past the preparations stage.

Military History. Slovakia. Army of the 1st Slovak republic. Military Education, Military University. 20th century.

Vedenie MNO po slávnostnom ukončení I. kurzu Vysokej vojennej školy dňa 14. februára 1942 priaznivo zhodnotilo činnosť školy. VVŠ zabezpečila výchovu nových štábných a intendantných dôstojníkov, ktorých bol v slovenskej brannej moci dovtedy kritický nedostatok. MNO dospelo k záveru, že je VVŠ potrebné ponechať ako stálu vojenskú školskú inštitúciu z dôvodu, že I. kurz VVŠ nedokázal naplniť počty dôstojníkov gšt. a int. plánované v slovenskej brannej moci. Podľa pôvodného koncepcného návrhu plk. gšt. Augustína Malára z roku 1941, vypracovanom krátko pred útokom na ZSSR, mali frekventanti VVŠ absolvovať na bratislavskej škole iba prvý (prípravný) ročník a následne mali pokračovať v štúdiu na nemeckých školách,¹ o ktorých MNO a Malár predpokladali, že v krátkom čase dôjde k obnoveniu viacročného štúdia na týchto školách. Malár v návrhu zjavne nepočítal s ďalšou eskaláciou vojny. Vývoj na frontoch druhej svetovej vojny a útok na ZSSR nakoniec tieto plány zásadne zmenili. Preto jeho pôvodný návrh musel byť v roku 1942 zásadne zrevidovaný a II. kurz VVŠ mal byť realizovaný na VVŠ, s niekoľkomesačným školením frekventantov v nemeckých vojenských učilištiach a na škole generálneho štábu – berlínskej Vojnovej akadémii (Kriegsakademie).

Už krátko po ukončení I. kurzu VVŠ dňa 20. marca 1942 bolo vydané usmernenie, na základe ktorého mal byť na VVŠ dňom 8. apríla 1942 otvorený „prípravný kurz pre dôstojníkov gšt. a int.“, ktorý mal byť I. ročníkom II. kurzu VVŠ.² Minister NO vo svojom rozhodnutí o zriadení II. kurzu VVŠ ešte reflektoval pôvodný návrh veliteľa VVŠ

¹ VHA Bratislava, f. VVŠ 1940, 1941, šk. 3. VVŠ, č. j. 181/Dôv.1941 z 9. 6. 1941. Vec: Návrh na preškolenie dôstojníckeho zboru.

² VHA Bratislava, f. VVŠ, šk. 7. MNO, č. j. 94.101/Dôv.II/3.-1942 z 20. 3. 1942. Vec: Prípravný kurz pre dôst. gšt. a int. – zriadenie. čl. I.

plk. gšt. A. Malára z 9. júna 1941,³ podľa ktorého mala VVŠ prejsť zásadnými zmenami, predovšetkým v oddelení „A“ (gšt.), ktorého frekventanti mali na VVŠ absolvovať iba I. (prípravný) ročník, a zvyšné dva ročníky mali absolvovať na cudzích vojnových školách, čím sa myslelo absolvovanie berlínskej Vojnovej akadémie a u dôstojníkov letectva prípadne Leteckej vojnovej akadémie (Luftkriegsakademie).⁴ Týmto rozhodnutím boli ignorované všetky významnejšie dôvody, pre ktoré bolo v roku 1940 rozhodnuté, že budúci slovenskí dôstojníci gšt. a int. nebudú študovať na vojenských školách v cudzine.⁵ Uvedené rozhodnutie bolo zároveň prejavom silnejšieho nemeckého vplyvu na slovenské vojenské školstvo. Plk. gšt. A. Malár v návrhu z roku 1941 uviedol svoju predstavu, podľa ktorej „*Dôs. poslucháči I. prípravného ročníku VVŠ – pozemného vojska vykonali by od 10. aug. do 25. sept. 1942 skúšanú v pech. a delostr. učilisku v Nemecku. Od 1. okt. 1942 do 30. júna 1944 by sa školiť na VVŠ v Berlíne. Dôst. poslucháči I. prípravného roč. VVŠ – vzdušnej zbrane vykonali by od 10. aug. do 25. sept. 1942 skúšanú v učilisku leteckom a delostr. proti lietadlám v Nemecku. Od 1. okt. 1942 do 30. júna 1944 na VVŠ – vzdušnej zbrane v Lipsku.*“⁶ Štúdium malo byť určené pre 4 až 5 dôstojníkov pozemného vojska na berlínskej Vojnovej akadémii a pre 1 až 2 dôstojníkov letectva na nemeckej Leteckej vojnovej akadémii. Aj u frekventantov oddelenia „B“ (int.) VVŠ navrhoval (podľa možnosti) absolvovať I. ročník na slovenskej VVŠ a následne ďalšie štúdium na nemeckých školách.⁷ Uvedený návrh veliteľa VVŠ z júna 1941, pretransformovaný do rozhodnutia ministra NO o zriadení II. kurzu VVŠ, však bol v roku 1942 nereálny, nakoľko nacistické Nemecko prakticky od roku 1939 až do jeho porážky na jar 1945 nepretržite viedlo vojnu, v dôsledku čoho nebolo schopné na berlínskej Vojnovej akadémii (a iných vojenských školách) realizovať štandardné mierové viacročné štúdium, situácia mu umožňovala organizovať iba praktické niekoľkokomesačné kurzy pre dôstojníkov štábu.⁸

S Malárovým návrhom sa nestotožnili niektoré slovenské vojenské autority podieľajúce sa na výchove dôstojníkov gšt. a int. Príkladom môže byť názor pplk. gšt. Viliama Kanáka, profesora VVŠ a veliteľa oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ, ktorý k pôvodnému Malárovmu návrhu z roku 1941 zaujal negatívne stanovisko, keď správne predvídal, že vojna sa neskončí v roku 1942 a poukázal na nereálnosť návrhu, keďže na berlínskej Vojnovej akadémii sa naďalej realizovali iba niekoľkokomesačné štábne kurzy.⁹

MNO vzhľadom na situáciu sondovalo u nemeckej vojenskej misie možnosť štúdia frekventantov II. kurzu VVŠ aspoň v niektorom z niekoľkokomesačných kurzov na berlínskej Vojnovej akadémii pre frekventantov oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ. Nemecká strana bola ochotná požiadavke vyhovieť a slovenskú žiadosť akceptovala. Frekventanti oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ mali absolvovať niektorý z 10-týždňových kurzov, organizovaných na berlínskej škole. Uvedený kurz však nemohol nahradiť plnohodnotné niekoľkoročné

³ VHA Bratislava, f. VVŠ 1940, 1941, šk. 3. VVŠ, č. j. 181/Dôv.1941 z 9. 6. 1941. Vec: Návrh na preškolenie dôstojníckeho zboru.

⁴ Tamže, čl. 2 „Školenie dorastu dôst. gen. štábu“.

⁵ KOZOLKA, Jaroslav. Vysoká vojenná škola 1940-1942. I. časť. In *Vojenská história*, 2015, roč. 19, č. 3, s. 87-88. ISSN 1335-3314.

⁶ VHA Bratislava, f. VVŠ 1940, 1941, šk. 3. VVŠ č. 181/Dôv 1941 z 9. 6. 1941. Vec: Návrh na preškolenie dôstojníckeho zboru.

⁷ Tamže, čl. 6 „Dôst. intendantstva“.

⁸ KOZOLKA, Jaroslav. Stáž predstaviteľov slovenskej Vysokej vojennej školy v Nemecku (I./1941). In *Vojenská história*, 2008, roč. 12, č. 3, s. 105-115. ISSN 1335-3314.; VHA Bratislava, f. VVŠ 1940, šk. 2. Mjr. gšt. Elemér Polk, Banská Bystrica 1. 2. 1941. Vec: Poznatky zo skúsených v Nemecku – predloženie.; Denník zájazdu.

⁹ VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1942, šk. 263. VVŠ, č. j. 128/Dôv.1942 zo 16. 6. 1942. Frekventanti VVŠ – kurz pridelenie po absolvovaní kurzu na vyššie veliteľstvá – návrh.

štúdium na škole generálneho štábu. Minister NO v tejto situácii nakoniec rozhodol, že na bratislavskej VVŠ bude realizované celé viacročné štúdium VVŠ (ako II. kurz) s tým, že frekventanti oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ počas štúdia absolvujú uvedený kurz v Nemecku a frekventanti oddelenia „B“ (int.) VVŠ mali celé štúdium absolvovať iba na VVŠ.

II. KURZ VYSOKEJ VOJENNEJ ŠKOLY (1942 – 1944)

II. kurz VVŠ sa oficiálne začal od 8. apríla 1942. Formálnym veliteľom VVŠ naďalej zostal generál II. tr. A. Malár.¹⁰ Za veliteľa celého II. kurzu a zároveň aj veliteľa oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ bol ustanovený plk. gšt. Viliam Kanák. Veliteľ II. kurzu mal voči frekventantom VVŠ právomoci veliteľa vojskovej jednotky.¹¹ Veliteľom oddelenia „B“ (int.) VVŠ sa stal pplk. int. Oldřich Kvapilík. Hlavný dozor nad II. kurzom vykonával plk. gšt. Rudolf Pilfousek, ktorý síce bol služobne zaradený mimo vojenskej posádky Bratislava, ale sa mu umožňovali služobné cesty na výkon dozoru vo VVŠ, a to mesačne v rozmedzí 2 až 3 dní. Dozorom nad oddelením „B“ (int.) VVŠ bol poverený plk. int. Filip Cramer. II. kurz VVŠ podliehal priamo náčelníkovi štábu ministra NO.¹²

Veliteľ VVŠ gen. II. tr. A. Malár už krátko po návrate z východného frontu na Slovensko, na základe rozhodnutia ministra NO, bol od septembra 1942 odoslaný do Berlína ako vojenský pridelenec.¹³ Tým sa jeho vplyv na ďalší vývoj VVŠ minimalizoval. Vedenie školy a organizovanie výučby pripadlo na zástupcu veliteľa VVŠ pplk. gšt. Ladislava Lavothu, ktorý zároveň prednášal ako riadny profesor. Výdatne mu pritom pomáhal veliteľ oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ pplk. gšt. V. Kanák.

Veliteľský a profesorský zbor II. kurzu VVŠ

Oproti predošlému kurzu došlo v rámci II. kurzu VVŠ k viacerým zmenám v profesorskom zbore, k flexibilnejšiemu prístupu pri určovaní profesorov VVŠ. Minister NO ustanovil ako riadnych profesorov VVŠ všetkých tých dôstojníkov gšt. a int., ktorí neboli odoslaní do poľa. Zároveň boli určení pre potreby prednáškovej činnosti a cvičení aj viacerí absolventi I. kurzu VVŠ.¹⁴

Čo sa týkalo mimoriadnych profesorov VVŠ pre jednotlivé druhy zbraní a služieb, profesormi pre tieto predmety sa stali vyšší dôstojníci, resp. starší skúsenejší stotníci jednotlivých zbraní a správ (služieb).¹⁵

Všeobecnú taktiku vyučovali predovšetkým pplk. gšt. František Urban, pplk. gšt. L. Lavotha, plk. gšt. R. Pilfousek, plk. gšt. V. Kanák, plk. gšt. Viliam Talský, pplk. gšt. Ladislav Šišovský, pplk. gšt. Ján Krnáč a pplk. gšt. Emil Novotný. Materiálnu službu generálneho štábu (neskôr aj všeobecnú taktiku) prednášali stot. gšt. Ladislav Gesteš,

¹⁰ Augustín Malár bol povýšený do hodnosti generála II. tr. dňom 2. 1. 1942 ako frontový veliteľ Rýchlej divízie. In CSEFALVAY, František a kol. *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939-1945*. Bratislava : VHÚ, 2013, s. 156. ISBN 978-80-89523-20-7.; VÚA-VHA Praha, zb. KL a KML. Kvalifikačná listina, časť I gen. II. tr. Augustína Malára.

¹¹ VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. MNO č. 94.101/Dôv. II/3.-1942 z 20. 3. 1942 Vec: Pripravný kurz pre dôst. gšt. a int. – zriadenie.

¹² Tamže.

¹³ ŠTAIGL, Ján a kol. *Generáli. Slovenská vojenská generalita 1918-2012. 2. aktualizované vydanie*. Bratislava : Magnet Press Slovakia, 2012. s. 124-125. ISBN 978-80-89169-25-2.

¹⁴ VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. MNO 94.101/Dôv. II/3. -1942 z 20. 3. 1942. Vec: Pripravný kurz pre dôst. gšt. a int. – zriadenie.

¹⁵ VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. MNO č. 94.105/Dôv.II/3.-1942 z 20. 3. 1942 Vec: Vysoká vojenná škola – povolanie frekventantov.

stot. gšt. Gustáv Vargoš, stot. gšt. Ladislav Kúžel, mjr. gšt. Július Nosko, stot. gšt. Ľudevít Steiner a pplk. gšt. L. Lavotha. Predmet pechota prednášali pplk. gšt. F. Urban, mjr. gšt. L. Kúžel, pplk. pech. Jozef Husár a plk. útv. Štefan Čáni. Delostrelectvo vyučovali pplk. gšt. L. Šišovský, plk. gšt. V. Kanák, plk. gšt. R. Pilfousek a pplk. gšt. L. Lavotha. Rýchle jednotky prednášal pplk. gšt. L. Lavotha, predmet letectvo pplk. let. Karol Sojček a mjr. gšt. Jozef Tóth, obranu proti lietadlám prednášal pplk. del. Rajmund Šmarda. Predmet spojovacie vojsko prednášal plk. spoj. Ján Morvic, pionierske vojsko pplk. pion. Jozef Sedlický a plk. gšt. V. Talský, vojenskú železničnú službu prednášal mjr. gšt. JUDr. Jozef Parčan. Prednáškovú činnosť a cvičenia vykonávali aj ďalší dôstojníci, avšak len v minimálnej miere.

Riadnymi profesormi II. kurzu v oddelení „B“ (int.) VVŠ sa stali viacerí absolventi I. kurzu, pplk. int. Eduard Schnek a stot. int. Jozef Dvornák (predmet odborná činnosť proviantná), mjr. int. Jozef Zajáček (predmet intendantná služba v poli), mjr. int. Štefan Žiška a stot. int. Michal Kolpak (predmet intendantné útvary). Pplk. int. Vojtech Danielovič prednášal predmet hospodárska služba, pplk. int. O. Kvapilík predmet intendantná služba a mjr. int. Ladislav Kasl intendantný zemepis. Profesorom predmetu ubytovacia a stavebná služba bol plk. int. František Slavkovský, vojenský priemysel a technológiu prednášal pplk. tech. zbroj. Ing. Miloš Marko, výživu človeka mjr. zdrav. MUDr. Pavol Trusík a hipológiu stot. vet. MVDr. J. Hovorka.

Francúzštinu v oboch oddeleniach VVŠ vyučoval mjr. duch. Jozef Mitošinka, nemčinu mjr. duch. František Prechtel a nemecké vojenské odborné názvoslovie pplk. gšt. L. Lavotha. Ako vyplývalo zo smerníc pre zriadenie II. kurzu VVŠ, vo výučbe cudzích jazykov sa mal hlavný zreteľ klásť predovšetkým na nemecký jazyk¹⁶ vzhľadom na plánované absolvovanie stáží na nemeckých vojenských učilištiach a nemeckej Vojnovej akadémii v Berlíne.

Spoločenskovedné predmety prednášali v II. kurze VVŠ opäť civilní vysokoškolskí profesori a vysokí štátni úradníci. Štátne hospodárstvo a štátne účtovníctvo prednášal Dr. Chaternuch a tajomník Hurtečák, štatistiku arch. Palkovič, podnikové účtovníctvo, politickú ekonómiu a súkromnú ekonómiu prof. Laucký, politické dejiny prof. Dr. Varsík. Psychológiu prednášal prof. Jurovský, sociológiu prof. Dr. Štefánek a pplk. konc. Dr. G. Zapletal, politický zemepis prof. Dr. Hromádka, právo verejné Dr. Buček, právo súkromné Dr. Skyčák, národné hospodárstvo Dr. V. Krajčovič a predmet devízy a valuty Ing. Pivko.

Predmety boli rozdelené podobne ako v I. kurze VVŠ do viacerých skupín. Prvú skupinu tvorili predmety všeobecného vojenského vzdelania, spoločné pre obe oddelenia VVŠ (predmety všeobecná taktika, organizácia armády, materiálna služba generálneho štábu, vojenské dejiny, vojenský zemepis, jazda na koni, telocvik a ďalšie). V druhej skupine boli vojenské odborné predmety, vyhradené pre štúdium frekventantov konkrétneho oddelenia. V oddelení „A“ (gšt.) VVŠ išlo predovšetkým o vojenské odborné predmety: všeobecná taktika, taktika jednotlivých druhov zbraní (napr. pechoty, delostrelectva, rýchle jednotky a ďalšie), materiálna služba generálneho štábu a ďalšie. V oddelení „B“ (int.) VVŠ sa vyučovali odborné intendantné predmety: hospodárska služba pri útvaroch, intendantská správa, odborná činnosť proviantná a ďalšie. Tretiu skupinu tvorili nevojenské predmety, vyučované na civilných školách, z ktorých veľká časť bola spoločná pre obe oddelenia VVŠ, ako napr. politický zemepis, sociológia, psychológia, právo. Niektoré z nich boli vďaka svojmu obsahu predurčené iba pre frekventantov oddelenia „B“ (int.) VVŠ. Išlo o predmety národné hospodárstvo, obchodné a zmenkové právo a ďalšie.

¹⁶ VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. MNO č. 94.101/Dôv. II/3.-1942 z 20. 3. 1942. Vec: Prípravný kurz pre dôst. gšt. a int. – zriadenie

Prijímacie konanie do II. kurzu VVŠ

Na rozdiel od prijímacieho konania v I. kurze VVŠ, keď sa z objektívnych dôvodov dôsledne nerešpektovali pravidlá pre prijímanie frekventantov VVŠ, v II. kurze už boli tieto kritériá stanovené pevnejšie.¹⁷ Podmienky pre uchádzačov oboch oddelení boli rovnaké. Do VVŠ mohli byť prijatí dôstojníci z povolania všetkých zbraní zaradení v služobnej kategórii dôstojníkov absolventov VA a dôstojníkov zbraní pre vyššie účely v hodnosti stotníka alebo nadporučíka, k 31. decembru 1941 museli mať najmenej 26 rokov a najviac 30 rokov. Uchádzači museli mať do 31. decembra 1941 najmenej 3 roky radovej služby vo veliteľskej funkcii, pričom do tejto služby sa započítavala aj služba pobočníka prideleného dôstojníka vyššieho veliteľstva, učiteľa a profesora. Museli byť plne schopní služby v poli. Mali byť vyhranenej a pevnej povahy s usporiadanými finančnými pomermi, s hodnotením najmenej „veľmi dobrý“. V záznamoch o trestoch nesmeli mať väčší trest za hrubý poklesok, nesmeli byť v disciplinárnom alebo v súdnom konaní.

Uchádzači o štúdium na VVŠ sa museli podrobiť skúškam zo všeobecného vzdelania a vojenských predmetov a preukázať znalosti z písania na stroji. Až po splnení týchto podmienok si vyhovujúci dôstojníci mohli podať prihlášku na VVŠ v lehote do 30. januára 1942.¹⁸ Napriek náročným kritériám sa o štúdium na VVŠ uchádzalo množstvo dôstojníkov, predovšetkým o štúdium v oddelení „A“ (gšt.) VVŠ. Prvá súborná skúška sa skladala z psychotechnickej skúšky, práce zo všeobecného vzdelania, z vojenských dejín, zo zemepisu, písomnej práce z nemeckého jazyka a skúšky z písania na stroji podľa predpisu Š-V-2.¹⁹ Druhá súborná skúška sa skladala z aplikačnej práce zo všeobecnej taktiky na podklade námetu v rámci bojovej skupiny v sile zosilneného pešieho pluku. Ústna skúška sa skladala z taktiky a organizácie zbraní, ďalej nasledovala skúška z topografie, ústna skúška z jazyka nemeckého a skúška z jazdy na koni.²⁰ Obe súborné skúšky uchádzači absolvovali v mesiaci marec 1942.²¹

Prijímacie konanie sprevádzal určitý chaos, hlavne jeho záverečná fáza – rozhodovanie o uchádzačoch. Napriek pôvodnému rozhodnutiu o štúdiu: 15 frekventantov v oddelení „A“ (gšt.)²² a 8 frekventantov v oddelení „B“ (int.)²³ sa tieto počty zásadným spôsobom zmenili. Minister NO gen. I. tr. Ferdinand Čatloš na základe aktuálnej potreby slovenskej armády a na tlak a presvedčivú argumentáciu prednostu intendancie MNO plk. int. Filipa Cramera oproti pôvodnému zámeru rozhodol o pozmenení pomeru frekventantov

¹⁷ Dôverný vecný vestník MNO č. 1, ročník IV z 1. 1. 1942, čl. 1 Prijímanie uchádzačov a skúšky do Vysokej vojenej školy v roku 1942.

¹⁸ Prihláška sa podávala podľa predpisu Š-V-2, časť II, hlava II služobným postupom do 30. 1. 1942 na VVŠ. In VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. VVŠ, č. j. 284/Dôv. 1941 z 11. 12. 1941. Vec: VVŠ v r. 1942 – prijímanie uchádzačov a skúšky.; Dôverný vecný vestník MNO č. 1, ročník IV z 1. 1. 1942, čl. 1 Prijímanie uchádzačov a skúšky do Vysokej vojenej školy v roku 1942.

¹⁹ VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. VVŠ č. j. 284/Dôv. 1941 z 11. 12. 1941. Vec: VVŠ v r. 1942 – prijímanie uchádzačov a skúšky.

²⁰ Tamže.

²¹ Presnejšie, prvá skúška mala byť vykonaná začiatkom marca 1942 a druhá okolo 15. 3. 1942. In VHA Bratislava, f. VVŠ, 1942, šk. 7. VVŠ, č. j. 284/dôv. 1941 z 11. 12. 1941. Vec: VVŠ v roku 1942 – prijímanie uchádzačov a skúšky.

²² Pôvodne mali byť na základe výsledkov skúšok prijatí do oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ aj npor. útv. František Adam, npor. del. Viliam Pavlovič a npor. jazd. Vojtech Petrínez. Z nich však na VVŠ bol nakoniec prijatý a nastúpil iba npor. del. Viliam Pavlovič. In VHA Bratislava, f. VVŠ, 1942, šk. 7. MNO, č. j. 94.105 Dôv.II/3. – 1942 z 20. 3. 1942. Vec: Vysoká škola vojenná – povolanie frekventantov.

²³ Tamže.

v jednotlivých oddeleniach. Časť dôstojníkov, pôvodne prijatých do oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ, i napriek nesporným veliteľským a štábnym schopnostiam, ktoré ich priam predurčovali pre štábnu kariéru, bola ministrom preradená do oddelenia „B“ (int.) VVŠ.²⁴ Jeden z prijatých frekventantov VVŠ vzal späť svoju prihlášku.²⁵ Napokon malo v oddelení „A“ (gšt.) VVŠ študovať jedenásť frekventantov, a to npor. pech. Vojtech Boššányi, npor. pech. Ján Stejskal, npor. pech. Ján Čech, npor. pech. Ján Korenko, npor. pech. Matej Skalický, npor. pech. Juraj Pipich, npor. útv. Jozef Bevelaqua, npor. let. Alexander Matúš (pôvodne Matyus), npor. del. Viliam Pavlovič, npor. let. František Hanus a stot. jazd. Vojtech Petrínek²⁶, z ktorých posledný napokon na VVŠ nenastúpil, vzdal sa štúdia.²⁷ Počet frekventantov pre oddelenie „B“ (int.) VVŠ bol zvýšený na trinásť. Do oddelenia „B“ (int.) VVŠ boli napokon prijatí stot. pech. Emil Botka, stot. pech. Vincenc Berec, npor. pech. Otto Dubovský, npor. pech. Martin Husárik, npor. pech. Tomáš Liška, npor. del. Štefan Valach, stot. hosp. Viliam Galát a npor. hosp. Pavol Šarkáň, stot. spoj. Jozef Čillík, stot. pech. Juraj Hovorka, stot. del. Milan Koyš, stot. útv. Ján Hurtečák a npor. pech. Ján Bohunický.²⁸ Do oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ tak nastúpilo 6 dôstojníkov pechoty, 2 dôstojníci letectva, po jednom dôstojníkovi delostrelectva a útočnej vozby, všetci v hodnosti nadporučíka. Do oddelenia „B“ (int.) VVŠ nastúpilo 7 dôstojníkov pechoty, 2 dôstojníci delostrelectva, 2 dôstojníci hospodárskej služby a po jednom dôstojníkovi útočnej vozby a spojovacieho vojska, z toho 7 stotníkov a 6 nadporučíkov.

I. ročník II. kurzu VVŠ (1942)

Frekventanti II. kurzu sa dostavili na VVŠ dňa 7. apríla 1942, otvorenie školy bolo plánované na 8. apríla 1942. Museli si priniesť základné služobné predpisy, potrebné pre celé štúdium, predovšetkým služobný predpis „Vedenie jednotiek v poli“, eventuálne nemecký predpis „Die Truppenführung I. Teil“, ako aj ďalšie predpisy pre pechotu a delostrelectvo. I. ročník II. kurzu VVŠ bol plánovaný od apríla 1942 do 30. septembra 1942.²⁹

Pre obe oddelenia VVŠ boli stanovené základné prednášky zo všeobecnej taktiky, zamerané na jednotlivé fázy bojovej činnosti divízie. Išlo o prednášky na témy: ubytovanie divízie ďaleko od nepriateľa (prednášajúci mjr. gšt. V. Talský), prechod divízie a ubytovanie blízko nepriateľa (prednášajúci mjr. gšt. F. Urban), divízia v obrane mimo

²⁴ VHA Bratislava, f. VVŠ Dopl., šk. 11. Vysoká vojenná škola, oddelenie „B“. Vec: Hlavný protokol o prospechu. (pozn. autora: Hlavný protokol o prospechu frekventantov II. kurzu VVŠ 1942-1944).

²⁵ Išlo o npor. útv. Františka Adama z Pluku útočnej vozby. In VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1942, šk. 263. MNO, č. j. 94.105 Dôv.II/3. – 1942 z 20. 3. 1942. Vec: Vysoká škola vojenná – povolanie frekventantov.; VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1942, šk. 263. Adam František npor. útv. vel. KPÚV roty – PÚV z 21. 3. 1942. Vec: Odvolanie prihlášky do VVŠ v roku 1942 – prosba.

²⁶ VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1942, šk. 263. VVŠ, č. j. 91/Dôv.1942 z 11. 5. 1942. Vec: kurz zriadenie – zadelenie frekventantov do odd. VVŠ. Kurz.

²⁷ Na VVŠ nenastúpil stot. jazd. Vojtech Petrínek, ktorý sa vzdal možnosti štúdia napriek jeho prijatiu. In VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1942, šk. 263. VVŠ, č. j. 91/Dôv.1942 z 11. 5. 1942. Vec: kurz zriadenie – zadelenie frekventantov do odd. VVŠ. Kurz.; VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1942, šk. 263.; VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1942, šk. 263. JPO 2, č. j. 678/Dôv.1942 z 19. 5. 1942. Vec: Petrínek Vojtech npor. jazd. JPO.2– vysoká škola vojenná povolanie frekventantov – hlásenie.

²⁸ VHU Bratislava, f. MNO dôverné 1942, šk. 264. VVŠ, č. j. 243/Dôv.1942. Vec: Soznam frekventantov VVŠ oddelenie int.

²⁹ VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. MNO, č. j. 94.101/Dôv.II/3.-1942 z 20. 3. 1942. Vec: Pripravný kurz pre dôst. gšt. a int. – zriadenie. Bod III „Doba kurzu“.

dotyku nepriateľa (prednášajúci mjr. gšt. E. Novotný), divízia v obrane na širokom fronte (prednášajúci mjr. gšt. J. Krnáč), divízia v ústupovom boji a divízia v obrane v horách (prednášajúci mjr. gšt. L. Lavotha), prechod cez vodný tok (prednášajúci mjr. gšt. V. Talský), obrana divízie na krídle (prednášajúci mjr. gšt. J. Krnáč), útok divízie na krídle (prednášajúci mjr. gšt. L. Lavotha) a ďalšie.

Frekventanti oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ od apríla 1942 do 4. júla 1942 absolvovali teoretickú prípravu vo VVŠ. Cieľom teoretického vyučovania bolo príprava taktických cvičení v učebni a následne realizácia cvičení v teréne v rámci zosilneného pešieho práporu, delostreleckého oddielu, ženijnej jednotky a niektorej zo správ (služieb), ako aj JPO. Boli plánované aj cvičenia zamerané na bojovú činnosť zosilneného pešieho pluku (peší pluk s 1 delostreleckým oddielom, pionierskou a spojovacou jednotkou). V rámci teoretického štúdia sa realizovali aj taktické cvičenia v teréne, napr. v okolí Banskej Bystrice v dňoch. 5. až 7. mája 1942, ktoré riadil veliteľ oddelenia „A“ gšt. VVŠ pplk. gšt. V. Kanák.³⁰ V období od 16. do 18. júna 1942 vykonali exkurziu vo Vojenskom chemickom ústave v Zemianskych Kostolčanoch.³¹

Po absolvovaní teoretickej prípravy frekventanti VVŠ v období od júla 1942 do 5. septembra 1942³² absolvovali stáže (dobovo nazývané „skúsené“) pri vojenských útvaroch zbraní.³³ Malo ísť o školenie pri útvaroch vzdušných zbraní, delostrelectva, útočnej vozby a zemepisného ústavu.³⁴ Cieľom stáží bolo oboznámiť frekventantov s taktikou útvarov zbraní a používanou technikou. Prvá stáž bola vykonaná v Leteckej škole v Trenčianskych Biskupiciach v období od 6. júla do 18. júla 1942. Podľa programu bola stáž zameraná na oboznámenie sa frekventantov oddelenia „A“ gšt. s taktikou prieskumného a bojového letectva, so súčinnosťou letectva s ostatnými zbraňami, s technickým materiálom letectva a s technickými možnosťami letectva, s presunmi a letiskami, so spojovacím zabezpečením letectva, s poveternostnou službou, leteckým bombardovaním a strelbou, leteckým fotografovaním.³⁵ Následne absolvovali stáž pri DPLP v období od 20. júla do 25. júla 1942, a to v jeho III. oddiele dislokovanom v Bratislave. Táto stáž bola zameraná na oboznámenie sa s PL výzbrojou a technikou, taktikou DPLP, problematikou použitia prostriedkov OPL, so stanicou hlásnej služby, s technickým ošetrovaním PL techniky a výzbroje. Absolvovali ukážku výcviku PL batérie v palebnom postavení.³⁶

Podľa schváleného plánu mali frekventanti oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ vykonať v období od 26. júla do 5. septembra 1942 stáže pri útvaroch pozemného vojska,³⁷

³⁰ VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1942, šk. 263. VVŠ, č. j. 81/Dôv.1942 z 30. 4. 1942. Vec: 5. škol. cvi. VVŠ konané v okolí B. Bystrice – schválenie povol. služ. cesty.

³¹ VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1942, šk. 263. VVŠ, č. j. 102/Dôv.1942 z 18. 5. 1942. Vec: Exkurzia VVŠ – povolenie.

³² VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. MNO, č. j. 94.101/Dôv.II/3.-1942 z 20. 3. 1942. Vec: Prípravný kurz pre dôst. gšt. a int. – zriadenie.

³³ VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. VPV, č. j. 3218 Dôv. výcv. 1942 z 8. 6. 1942. Vec: Doba vyučovania VVŠ u zbraní – predloženie návrhu; VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. VVŠ č. j. 144/Dôv. 1942 z 30. 6. 1942. Vec: Program výcviku kurzu VVŠ oddel. „A“ v čase od 6. 7. do 5. 9. 1942. Tohto kurzu sa mali zúčastniť všetci frekventanti oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ.

³⁴ VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1942, šk. 263. VVŠ, č. j. 144/Dôv.1942 z 30. 6. 1942. Vec: Program výcviku kurzu VVŠ oddel. A v čase od 6. júla do 5. sept. 1942.

³⁵ VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. VVZ č. j. 72.464 dôv.let.1942 z 30. 6. 1942 s prílohami A, B. „Školenie frekventantov VVŠ u leteckej školy, program zaslanie“.

³⁶ VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. VVZ č. j. 72.464 dôv.let.1942 z 30. 6. 1942 s prílohou č. 2 „Program školenia frekventantov VVŠ u III. oddielu DPLP v Bratislave“.

³⁷ In VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1942, šk. 263. VVŠ, č. j. 101/Dôv.1942 z 18. 5. 1942. Vec: Doba školenia VVŠ u zbraní – predloženie návrhu.

konkrétne v delostreleckom pluku 1 v Topoľčanoch v období od 26. júla do 8. augusta 1942, pri pluku útočnej vozby v Turčianskom Svätom Martine od 10. augusta do 14. augusta 1942 (tu mali, okrem iného, absolvovať streľbu z KPÚV a aplikačné cvičenie v teréne) a pri spojovacom prápore 11 v Turčianskom Svätom Martine v období od 17. augusta do 22. augusta 1942.³⁸ Stáže následne mali pokračovať v pionierskom prápore 11 v Novom Meste nad Váhom v období od 24. augusta do 29. augusta 1942 a pri jazdeckom priezvednom oddiele 1 v Bratislave v období od 31. augusta do 5. septembra 1942. Účelom stáží pri jednotlivých útvaroch bola potreba bližšie oboznámiť frekventantov VVŠ s organizáciou, taktikou a výzbrojou uvedených druhov zbraní.³⁹

Stáže oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ pri útvaroch zbraní spočiatku prebiehali podľa pôvodného programu bez väčších problémov na Leteckej škole a pri III. oddiele DPLP, no zásadným spôsobom do ich priebehu zasiahlo rozhodnutie nemeckej strany o akceptovaní požiadavky na štúdium frekventantov v štábnom kurze na berlínskej Vojnovej akadémii a nemeckých vojenských učilištiach. Stáže plánované pri útvaroch zbraní pozemného vojska sa nerealizovali.

Frekventanti oddelenia „B“ (int.) VVŠ v apríli až júli 1942 absolvovali najprv teoretické vyučovanie. V rámci teoretického štúdia sa oboznamovali predovšetkým s intendantnou službou vojenských jednotiek, so základnými predpismi intendantnej a hospodárskej služby a so základmi verejného a súkromného práva.⁴⁰

Po skončení prednášok a vyčerpaní dovolenky v období od 31. júla 1942 do 30. septembra 1942 boli frekventanti oddelenia „B“ (int.) VVŠ odoslaní na stáže k intendantným útvarom a správam slovenskej armády. Cieľom stáže bolo, aby frekventanti aspoň približne spoznali chod intendantnej služby stotiny, útvaru zbraní, proviantného skladu a VÚCÚ (Vojenského účtovného a cenzúrneho úradu). Ďalej sa mali oboznámiť s chodom intendantnej služby divízných oblastí.⁴¹ Absolútna väčšina frekventantov oddelenia „B“ (int.) VVŠ totiž bola dôstojníkmi zbraní a nemali preto dostatočný prehľad o činnosti intendantnej služby. Frekventanti boli rozdelení do troch skupín, ktoré sa striedali pri hospodárskych správach pešieho pluku 1, JPO 1 a VAK, pri intendantii veliteľstva divíziej oblasti 1 v Trenčíne, VÚCÚ, Proviantnom sklade 1 v Bratislave a v Sklade intendantného materiálu. Pri hospodárskych správach útvarov získavali skúsenosti najprv v stotínach (eskadrón) a u proviantného dôstojníka, resp. hospodárskeho rotmajstra útvaru, následne sa oboznamovali so správou materiálu a činnosťou augmentačného skladu, ako aj s prácou likvidátora. Frekventanti boli povinní si písať denník stáže.⁴²

MNO malo pôvodne predstavu, že aj príslušníci oddelenia „B“ (int.) VVŠ, obdobne ako frekventanti oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ, by po ukončení I. (tzv. prípravného) ročníka

³⁸ VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. VPV, č. j. 4743/Dôv.spoj.1942. Vec: Program kurzu VVŠ – skúsená u SP 11.

³⁹ Napr. v súlade s návrhom VVZ č. j. 72.044.Dôv.osob.1942 z 3. 6. 1942 stáž u Leteckej školy v Trenčianskych Biskupiciach trvala od 6. 7. do 18. 7. 1942 a u DPLP (pri III. oddiele v Bratislave) od 20. 7. do 25. 7. 1942. In VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1942, šk. 263. VVŠ, č. j. 101/Dôv.1942 z 18. 5. 1942. Vec: Doba školenia VVŠ u zbraní – predloženie návrhu.

⁴⁰ VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. MNO, č. j. 94.101/Dôv.II/3.-1942 z 20. 3. 1942. Vec: Prípravný kurz pre dôst. gšt. a int. – zriadenie.

⁴¹ VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. VVŠ, č. j. 127/Dôv.1942 z 30. 6. 1942. Vec: Program výcviku kurzu VVŠ oddel. B v čase od 5. júla do 30. sept. 1942.

⁴² VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. príloha č. 1 „Program skúsených frekventantov VVŠ kurz 1942 oddel. B v čase od 21.VII. do 30.IX.1942.; VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. VVŠ, č. j. 127/Dôv.1942 z 30. 6. 1942. Vec: Program výcviku kurzu VVŠ oddel. B v čase od 5. júla do 30. sept. 1942.

VVŠ mohli absolvovať ďalšie štúdium na vojenských školách v Nemecku.⁴³ Myšlienku o dokončení štúdia frekventantov VVŠ na nemeckých školách sa nakoniec nepodarilo realizovať, a to ani vo forme krátkodobého kurzu.

Absolvovanie stáží v nemeckých učilištiach a štábneho kurzu v berlínskej Vojnovej akadémii

Po súhlase nemeckej strany s absolvovaním štúdia frekventantov oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ na berlínskej Vojnovej akadémii, bolo potrebné novej situácii prispôbiť celý vyučovací program oddelenia.

Nemecká strana si uvedomovala, že slovenskí dôstojníci neboli v dostatočnej miere oboznámení s nemeckou vojenskou doktrínou, organizáciou jednotiek a útvarov zbraní, taktikou a bojovou technikou základných druhov zbraní, ako ani s povelovou technikou. Bez týchto znalostí nebol predpoklad úspešného absolvovania štábneho kurzu v berlínskej Vojnovej akadémii. Preto bolo podmienkou nemeckej strany, aby frekventanti VVŠ ešte pred nástupom na berlínsku Vojnovú akadémiu absolvovali stáže v delostreleckom učilišti v Jüterbergu a v pechotnom učilišti v Döberitz. Obdobný postup z rovnakých dôvodov už v apríli 1942 predvídavo navrhoval aj veliteľ oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ pplk. gšt. V. Kanák.⁴⁴ Vedľajším, ale vítaným efektom pobytu frekventantov VVŠ na nemeckých vojenských školách bolo prehĺbenie znalostí nemeckého jazyka.

Pobyt slovenských frekventantov VVŠ v Nemecku bol rozdelený na dve fázy. V prvej fáze boli do Nemecka odoslaní všetci frekventanti oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ, kde absolvovali v období od 1. augusta do 31. augusta 1942 stáže v nemeckom delostreleckom učilišti v Jüterbergu a následne v pechotnom učilišti v Döberitz. Vďaka stážam v nemeckých učilištiach si frekventanti VVŠ zvýšili vedomosti o taktike jednotlivých zbraní, o práci ich štábov, nasadení síl a prostriedkov v uvedených druhoch zbraní v jednotlivých fázach boja, získali lepší prehľad o základoch nemeckej vojenskej doktríny a oboznámili sa s nemeckou vojenskou technikou a zbraňami. Výhodou bolo, že učilištia mali k dispozícii rozsiahle výcvikové strediská, kde frekventanti mohli nadobudnuté teoretické vedomosti vidieť priamo v praxi počas praktických cvičení nemeckých jednotiek. Bratislavské MNO neskôr stáže v nemeckých vojenských učilištiach formálne považovalo za súčasť I. ročníka VVŠ.⁴⁵

Druhá časť stáže mali frekventanti VVŠ absolvovať v berlínskej Vojnovej akadémii v rámci kurzu pre štábnych dôstojníkov. Tieto plánované 10-týždňové štábne kurzy boli optimalizované na určitý počet frekventantov a boli plne obsadené nemeckými frekventantmi. Nemecká strana trvala na tom, že výučba frekventantov VVŠ nesmie zásadnejšie zasahovať do prebiehajúceho štúdia nemeckých dôstojníkov. Preto boli slovenskí dôstojníci rozdelení na dve skupiny, z ktorých každá mala absolvovať iný kurz. Touto redukciou počtu slovenských frekventantov v jednotlivých kurzoch sa zmiernil tlak na profesorský zbor a ich prítomnosť nerušila vyučovací proces. Prvá skupina začala vyučovanie na berlínskej Vojnovej akadémii vzápätí po ukončení stáží v nemeckých učilištiach zbraní od 1. septembra 1942. Skupinu tvorili stot. út. J. Bevelaqa, stot. let. A. Matúš, stot. pech. Juraj Pipich, npor. pech. Vojtech Boššányi a npor. del. Viliam

⁴³ VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. MNO, č. j. 94.101/Dôv.II/3.-1942 z 20. 3. 1942. Vec: Prípravný kurz pre dôst. gšt. a int. – zriadenie. Bod II. „Cieľ kurzu“.

⁴⁴ VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1942, šk. 263. VVŠ, č. j. 63/Dôv.1942 z 11. 4. 1942. Vec: Skúsená frekventantov prípravného kurzu.

⁴⁵ VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1943, šk. 383. MNO, č. j. 257.462/Dôv.I./2.1943 z 2. 4. 1943. Vec: Frekventanti VVŠ II. ročníka odd. gšt. – školenie a pridelenie.

Pavlovič. Skupina nastúpila do 7. štábného kurzu v berlínskej Vojnovej akadémii (dobovo nazvaného „náukobeh pre dôstojníkov generálneho štábu“), ktorý absolvovala v období od 1. septembra do 8. novembra 1942.⁴⁶ Druhá skupina, zložená zo stot. pech. M. Skalického, npor. pech. J. Korenka, npor. pech. J. Čecha, npor. pech. J. Stejskala a npor. let. F. Hanusa sa vrátila na Slovensko,⁴⁷ kde bola dočasne pridelená štábu MNO s tým, že sa zúčastňovala prednášok z predmetov všeobecná taktika a materiálna služba generálneho štábu a jazda na koni, určených pre oddelenie „B“ (int.) VVŠ.⁴⁸ Neskôr, po ukončení štúdia prvej skupiny v 7. štábnom kurze, sa druhá päťčlenná skupina frekventantov presunula do Nemecka, kde v berlínskej Vojnovej akadémii absolvovala v období od 1. decembra 1942 do 20. februára 1943⁴⁹ 8. štábný kurz. Takto sa vystriedali v nemeckej škole všetci frekventanti oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ.⁵⁰ Významnú pomoc poskytoval frekventantom VVŠ v Berlíne vojenský atašé a veliteľ VVŠ gen. II. tr. A. Malár, ktorý sa stal ich akýmsi mentorom a poskytoval im všestrannú pomoc.

Absolvovanie kurzu berlínskej Vojnovej akadémie výrazne napomohlo frekventantom VVŠ v ich ďalšom štúdiu na VVŠ. Zároveň im umožnilo bližšie sa oboznámiť s nemeckou vojenskou doktrínou, patriacou k najmodernejším a najprogresívnejším vo svojej dobe, ako aj s jej aplikáciou v bojovej činnosti vojsk. Potešiteľným pre bratislavské MNO bolo, že hodnotenia slovenských dôstojníkov po skončení kurzov boli mimoriadne kladné, keď profesorský zbor a vedenie školy veľmi pozitívne oceňovali výborné odborné a vojenské schopnosti slovenských dôstojníkov, ako aj ich príkladné spávanie.

Slovenské MNO prejavilo záujem, aby boli absolventom uvedených kurzov v Nemecku umožnené aj stáže v štábe niektorej z nemeckých poľných armád, nasadených na východnom fronte a v štábe niektorého z podriadených zväzkov. Preto bol slovenský vojenský atašé v Berlíne poverený osloviť s uvedenou žiadosťou Hlavné veliteľstvo pozemných síl v Berlíne (Oberkommando des Heeres).⁵¹ Žiadosť však bola z nemeckej strany zamietnutá.⁵²

Štúdium dôstojníkov oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ na berlínskej Vojnovej akadémii bolo považované za súčasť II. ročníka II. kurzu VVŠ, za jeho teoretickú časť.⁵³

⁴⁶ VHA Bratislava, f. VVŠ Doplnky, šk. 11. VVŠ č. 209/Dôv.1942. z 28. 8. 1942. Vec: Návrat frekventantov VVŠ z Nemecka.

⁴⁷ VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1942, šk. 263. VVŠ, č. j. 217/Dôv.1942 z 2. 9. 1942. Vec: Frekventanti VVŠ – návrat z Nemecka.

⁴⁸ VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1942, šk. 265. VVŠ, č. j. 249/Dôv.1942 z 2. 10. 1942. Vec: Absolventi prípravného kurzu VVŠ – dochádzanie na prednášky VVŠ-odd. int. – návrh.; VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1942, šk. 265. MNO, č. j. 106.287/Dôv.II/2.1942 zo 17. 10. 1942. Vec: Absolventi prípravného kurzu VVŠ – dochádzanie na prednášky VVŠ oddel. int.

⁴⁹ VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1942, šk. 263. VVŠ, č. j. 225/Dôv.1942 z 15. 10. 1942. Vec: Frekv. VVŠ – odd. gšt. odchádzajúci do Nemecka – prípravy.

⁵⁰ VHA Bratislava, f. VVŠ Doplnky, šk. 11. VVŠ, č. j. 209/Dôv.1942 z 28. 8. 1942. Vec: Návrat frekventantov VVŠ z Nemecka; VHA Bratislava, f. VVŠ Doplnky, VVŠ Bratislava, f. VVŠ Doplnky, šk. 11. MNO, č. j. 107.431-II/3.1942 z 4. 11. 1942. Vec: Frekventanti VVŠ – oddel. gšt. – odoslanie na školenie do Nemecka.; VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. VVŠ, č. j. 56/Dôv.1943 z 9. 3. 1943. Vec: Prehľad činnosti dôstojníkov VVŠ – oddel. gen. štábu, zaslanie.

⁵¹ VHA Bratislava, f. 53-42-88-3-2 (f. o. spisy spravodajské „53“), šk. 105. Vojenský attaché Slovenskej republiky v Berlíne, č. j. Nr. 300/Dôv.1942 z 23. 10. 1942. Betr.: Slowakische Offiziere.

⁵² VHA Bratislava, f. 53-42-88-3-2 (f. o. spisy spravodajské „53“), šk. 105. Vojenský attaché Slovenskej republiky v Berlíne, č. j. Nr. 319/Dôv.1942 zo 17. 11. 1942. Vec.: Slovenskí dôstojníci – Kommando.

⁵³ Tamže.

II. ročník II. kurzu VVŠ (1942/1943)

V druhom ročníku II. kurzu VVŠ nedošlo k zásadnejším zmenám v profesorskom zbore. VVŠ naďalej riadil pre neprítomnosť veliteľa VVŠ jeho zástupca pplk. gšt. L. Lavotha, oddelenie „A“ (gšt.) pplk. gšt. V. Kanák a oddelenie „B“ (int.) pplk. int. O. Kvapilík.

II. ročník II. kurzu oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ trval od 1. 9. 1942 do 30. 9. 1943. Frekventanti VVŠ mali teoretickým štúdiom na VVŠ a na berlínskej Vojnovej akadémii, ako aj praktickým školením v rámci stáží pri štáboch a intendanciách vyšších veliteľstiev slovenskej brannej moci dosiahnuť také teoretické a praktické vedomosti frekventantov, aby mohli zastávať funkcie prednostov oddelení (a zástupcov prednostov oddelení) v štáboch vyšších veliteľstiev (divízií).⁵⁴

Po návrate prvej skupiny frekventantov oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ na Slovensko v novembri 1942 boli jej členovia zaradení na jednotlivé oddelenia štábu MNO a ďalšie súčasti MNO. Zároveň sa zúčastňovali časti štúdia oddelenia „B“ (int.) VVŠ, obdobne ako predtým frekventanti oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ zaradení do druhej skupiny.

Po návrate druhej skupiny z Nemecka, kedy boli už boli k dispozícii všetci frekventanti oddelenia „A“ (gšt.), spoločne absolvovali až do 30. mája 1943 teoretickú prípravu na VVŠ, prednášky a školské cvičenia, so zameraním na bojovú činnosť divízie. Zaoberali sa všeobecnou taktikou, materiálnou službou, ako aj taktikou jednotlivých druhov zbraní. Taktiež absolvovali vojnovú hru, pri ktorej zužitkovali dovtedy nadobudnuté vedomosti.

Po ukončení teoretického vyučovania II. ročníka VVŠ frekventanti dostali týždennú dovolenku a od 10. júna 1943 do 30. novembra 1943 boli odoslaní na stáże do poľa k RD a ZD.⁵⁵

II. ročník oddelenia „B“ (int.) VVŠ bol rozdelený na teoretickú a praktickú časť. Teoretické vyučovanie v II. ročníku trvalo od 5. októbra 1942 do 30. júna 1943. V rámci teoretickej výučby boli pre frekventantov naplánované vojenské odborné predmety všeobecná taktika, vojenské dejiny, materiálna služba generálneho štábu. Uvedené predmety prednášal zástupca veliteľa VVŠ pplk. gšt. L. Lavotha. Ďalej boli prednášané intendantčné odborné predmety, a to intendantčná služba v poli (prednášajúci mjr. int. J. Zająček), intendantská služba (prednášajúci pplk. int. O. Kvapilík), hospodárska služba (prednášajúci pplk. int. V. Danielovič), odborná činnosť proviantná (prednášajúci stot. int. J. Dvornák), technológia (prednášajúci pplk. Dr. Ing. M. Marko), hipológia (prednášajúci stot. vet. MVDr. J. Hovorka) a intendantný zemepis a dejepis (prednášajúci mjr. int. L. Kasl). Na základe učebného programu II. ročníka školy frekventanti „B“ (int.) VVŠ absolvovali aj nevojenské predmety, určené aj pre oddelenie „A“ (gšt.) VVŠ. Išlo o predmety: súkromné právo (prednášal prof. Dr. Štefan Moyš), politická ekonómia a súkromná ekonomika (prednášal prof. Laucký), štátne hospodárstvo a štátne účtovníctvo (prednášali Dr. F. Chaternuch a F. Hurtečák).⁵⁶

Frekventanti oddelenia „B“ (int.) VVŠ sa aj v II. ročníku školy venovali cudzím jazykom, najmä nemeckému, ale aj francúzskemu jazyku. Absolvovali aj predmety jazda na koni (predmet viedol plk. del. E. Prát) a telocvik.⁵⁷

Následne, po teoretickom vyučovaní, absolvovali stáże pri intendanciách vyšších veliteľstiev a MNO. Podľa programu školenia frekventanti oddelenia „B“ (int.) VVŠ v čase od 3. mája 1943 do 30. júna 1944 absolvovali ďalšie teoretické vyučovanie vo VVŠ.

⁵⁴ VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1943, šk. 383. MNO, č. j. 257.462/Dôv.I./2.1943 z 2. 4. 1943. Vec: Frekventanti VVŠ II. ročníka odd. gšt. – školenie a pridelenie.

⁵⁵ Tamže.

⁵⁶ VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. VVŠ, č. j. 243/1Dôv.1942 z 15. 9. 1942. Vec: II. ročník int. odd. VVŠ. Príloha „prehľad predmetov, počtov hodín, koeficientov a skúšok v II. a III. ročníku“.

⁵⁷ Tamže.

Obdobie od 15. júna do 19. júna 1943 mali vyčlenené na prípravu na záverečné skúšky II. ročníka. Samotné záverečné skúšky boli naplánované na dni 21. až 23. júna 1943. Skúšky boli náročné, boli vykonané sčasti ústne a sčasti písomne, pričom časť skúšok sa realizovala pred skúšobnou komisiou. Predsedom skúšobnej komisie bol plk. int. F. Cramer, členmi boli pplk. gšt. L. Lavotha, pplk. int. O. Kvapilík a prednášajúci profesor u každého skúšaného predmetu zvlášť (pplk. int. E. Schnek, pplk. int. V. Danielovič, mjr. int. J. Zajáček, mjr. int. M. Kolpak, pplk. tech. Ing. M. Marko a profesor Dr. Hovorka).⁵⁸

Komisionálne skúšky boli vykonané z vojenských odborných intendantných predmetov, a to z predmetov intendantná služba v poli, intendantská služba, hospodárska služba a odborná činnosť proviantná, ktorá sa skladala z častí proviantná činnosť, technológia a hipológia.⁵⁹

Cieľom II. ročníka oddelenia „B“ (int.) VVŠ bolo dosiahnuť taký stupeň teoretických a praktických vedomostí frekventantov, aby frekventanti po jeho skončení mohli zastávať funkcie pomocníkov intendanta pri vyšších veliteľstvách.⁶⁰

III. ročník II. kurzu VVŠ (1943/1944)

V III. ročníku školy sa mali poslucháči VVŠ oboznámiť so všeobecnou taktikou a taktikou na úrovni divízie a zboru, časť vyučovania bola zameraná aj na stupeň armáda. Po ukončení III. ročníka VVŠ mali byť frekventanti oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ schopní vykonávať funkcie prednostov oddelení na štáboch divízií a pridelených dôstojníkov štábov vyšších veliteľstiev (zborov). Frekventanti oddelenia „B“ (int.) VVŠ mali byť schopní vykonávať funkciu prednostu intendancie divízie a pridelených dôstojníkov intendantstva pri vyšších veliteľstvách (zborov).⁶¹ V osnove tretieho ročníka VVŠ sa nachádzalo aj štúdium spôsobu boja proti opevneniam a v opevneniach, ale aj vojenská železničná služba, vojnové dejiny, politické dejiny, politický zemepis, sociológia, vojenské trestné právo, vojenský priemysel, jazda na koni a jazyky francúzsky a nemecký.⁶²

Počas III. ročníka VVŠ, na jar 1944, sa vrátil na Slovensko veliteľ VVŠ gen. II. tr. A. Malár, ktorý prevzal velenie VVŠ. Následne v máji 1944 prevzal aj velenie Východoslovenskej armády. Za veliteľa oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ bol v III. ročníku ustanovený pplk. gšt. F. Urban, veliteľom oddelenia „B“ (int.) VVŠ bol opäť pplk. int. O. Kvapilík.

Poslucháči VVŠ v III. ročníku absolvovali stáže pri vyšších veliteľstvách, útvaroch a zariadeniach, v rámci ktorého boli všetci frekventanti VVŠ v druhej polovici roku 1943 odoslaní na stáže k vyšším veliteľstvám a štábov, a teoretické vyučovanie prebiehalo na VVŠ. Stáže sa vykonávali sčasti v poli v rámci na fronte nasadených slovenských divízií a sčasti v zázemí na Slovensku, pri vyšších veliteľstvách a MNO. Samotné stáže absolvovali až do konca roka 1943. Teoretická výučba podľa študijnej osnovy prebiehala

⁵⁸ VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. VVŠ č. j. 117/Dôv.1943 z 1. 6. 1943. Vec: Program záverečných skúšok II. ročníku frekventantov VVŠ – oddel. intendancie.

⁵⁹ VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. VVŠ, č. j. 243/1Dôv.1942 z 15. 9. 1942. Vec: II. ročník int. odd. VVŠ. Príloha „prehľad predmetov, počtov hodín, koeficientov a skúšok v II. a III. ročníku“; VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. VVŠ č. j. 117/Dôv.1943 z 1. 6. 1943. Vec: Program záverečných skúšok II. ročníku frekventantov VVŠ – oddel. intendancie.

⁶⁰ VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1942, šk. 264. VVŠ, č. j. 243-Dôv.1942 z 15. 9. 1942. Vec: II. ročník int. odd. VVŠ.

⁶¹ VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. MNO č. j. 278.232/Dôv.I/2.1943 z 15. 12. 1943. Vec: Školenie frekventantov VVŠ v III. ročníku – nariadenie.; VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. VVŠ, č. j. 1/Dôv.1944 zo 4. 1. 1944. Vec: Priebeh 3. ročníka VVŠ – školský rok 1944.

⁶² Tamže.

od 7. januára 1944 a mala trvať do 30. júna 1944, ukončenie II. kurzu VVŠ bolo naplánované slávnostným vyradením absolventov školy dňa 29. júla 1944.

Stáže frekventantov oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ prebehli v období od 1. júla do 30. novembra 1943 v poli, na východnom fronte v RD a ZD. Tu boli zaradení k štábom divízií s úlohou prakticky sa oboznámiť s prácou prednostov jednotlivých oddelení štábov oboch divízií. Zároveň sa mali oboznámiť aj s funkciou I. pobočníka veliteľa pešieho pluku (fakticky išlo o funkciu náčelníka štábu pluku). Účelom stáží bolo predovšetkým čo najpodrobnejšie sa oboznámiť s praktickým chodom celého štábu divízie a jeho jednotlivých oddelení. Výhodou pre frekventantov VVŠ bolo, že náčelníkmi štábov divízií boli vyšší dôstojníci gšt., profesori z VVŠ, ktorí výrazne frekventantom pomáhali. Frekventantom VVŠ bol počas stáží priznaný charakter absolventa VVŠ.

K ZD bol odoslaný na stáž stot. pech. J. Stejskal (prednosta 2. oddelenia štábu ZD), stot. let. A. Matúš (prednosta 3. oddelenia štábu ZD), stot. útv. J. Bevelaqua (I. plukovný pobočník pešieho pluku) a stot. pech. J. Korenko (I. plukovný pobočník pešieho pluku 102).⁶³ K RD boli odoslaní stot. pech. J. Čech (prednosta 1. oddelenia štábu RD), stot. pech. J. Skalický (prednosta 3. oddelenia štábu RD), stot. del. V. Pavlovič (prednosta 4. oddelenia štábu RD) a stot. útv. V. Boššányi (I. plukovný pobočník pešieho pluku).⁶⁴ Stot. let. Š. Hanus a stot. pech. J. Pipich boli odoslaní na stáže do poľa na východný front o niečo skôr, a to už dňa 27. apríla 1943.

Počas stáže v poli frekventant oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ stot. del. Viliam Pavlovič, zaradený v RD, prešiel spolu s pplk. aut. Viliamom Lichnerom dňa 30. októbra 1943 na stranu Červenej armády v priestore južne od Kachovky.⁶⁵ Tým došlo k zníženiu počtu poslucháčov oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ na 9 frekventantov. K ďalšiemu hroziacemu zníženiu počtu frekventantov školy, ktoré sa napokon skončilo šťastne, mohlo dôjsť v dôsledku nerozvážneho mladického konania npor. pech. Jána Bohunického, frekventanta oddelenia „B“ (int.) VVŠ, na základe ktorého bol tento pôvodne z VVŠ vylúčený.⁶⁶ Neskôr bol veľmi prísny verdikt zmenený a npor. pech. J. Bohunický mohol štúdium na VVŠ úspešne dokončiť.

Frekventanti oddelenia „B“ (int.) VVŠ taktiež absolvovali stáže v období od 1. júla do 30. novembra 1943, a to sčasti v poli pri RD a ZD a sčasti v zázemí. Boli rozdelení na dve skupiny, z ktorých jedna vykonávala stáž v poli a druhá v zázemí, pričom sa počas stáže navzájom vystriedali. Účelom stáží bolo predovšetkým čo najpodrobnejšie spoznať praktický chod intendantnej služby intendantcií vyšších veliteľstiev, intendantnej služby v útvaroch zbraní a intendantných útvaroch v poľných podmienkach a v zázemí. Ich ďalšou úlohou bolo v prípade nedostatku personálu intendantskej služby vypomôcť príslušným prednostom intendantcií ZD a RD.⁶⁷ Počas skúsených mali frekventanti priznaný charakter absolventa VVŠ.

⁶³ VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. MNO, č. j. 261.247/dôv.I/3-1943 z 22. 6. 1943. Vec: Dôstojníci pre štáb ZD – odoslanie.

⁶⁴ VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. MNO, č. j. 261.343/dôv.I/3-1943 z 22. 6. 1943. Vec: Dôstojníci pre štáb RD – odoslanie.

⁶⁵ BYSTRICKÝ, Jozef. Zápisky kpt. Viliama Pavloviča z Ruska (30.X.1943 – 5.IV.1944). In *Vojenská história*, 2007, roč. 11, č. 3, s. 96-97. ISSN 1335-3314.

⁶⁶ VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. VVŠ, č. j. 141/Dôv.1943 zo 14. 7. 1943. Vec: Npor. PSb. Štefan Hriciák – vyjadrenie sa – výzva.; VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. VVŠ, č. j. 165/Dôv.1943 z 5. 8. 1943. Vec: npor. pech. Bohunický Ján, poslucháč VVŠ – oddel. intend. – návrh na vylúčenie z Vys. voj. školy.; VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. MNO, č. j. 271-058-Dôv.-I/2-1943 z 24. 9. 1943. Vec: Npor. pech. Bohunický Ján – poslucháč VVŠ – vylúčenie zo školy.

⁶⁷ VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. VVŠ, č. j. 111/Dôv.1943 z 19. 6. 1943. Vec: Školenie frekventantov III. ročníku VVŠ – oddel. intend. v čase od 1.VII.1943 – 7. 1. 1944.

Frekventanti oddelenia „B“ (int.) VVŠ boli v rámci stáží v poli pri RD a ZD zaradení pri hospodárskych správach poľných útvarov, intendančných útvarov a intendanciách veliteľstiev divízií⁶⁸ podľa programu prednostov intendancie divízií.⁶⁹ V období od 1. júla 1943 do 15. septembra 1943 bola odoslaná do poľa prvá skupina, a to k RD stot. pech. J. Hovorka, stot. pech. O. Dubovský a stot. hosp. V. Galát. K ZD boli odoslaní stot. pech. M. Husárik, stot. pech. E. Botka, stot. pech. T. Líška a stot. spoj. J. Čillík.⁷⁰ Druhá skupina v tomto období vykonávala stáž v zázemí, a to pri intendancii MNO stot. pech. V. Berec a npor. hosp. P. Šarkáň, intendanciách VDO 1 a 2 stot. útv. J. Hurtečák a stot. del. M. Koyš (obaja pri VDO 1.), stot. del. Š. Valach a npor. pech. J. Bohunický (obaja pri VDO 2.).⁷¹ V polovici septembra 1943 sa obe skupiny navzájom vystriedali. Od 16. septembra 1943 do 30. novembra 1943 prvá skupina vykonávala stáž v zázemí pri MNO a VDO 1 a 2, pričom druhá skupina bola odoslaná do poľa k RD a ZD (od 1. augusta 1943 boli divízie premenované na 1. a 2. pešiu divíziu).⁷²

Frekventanti oboch oddelení VVŠ sa počas zaradenia pri RD a ZD v auguste až septembri 1943 podieľali na reorganizácii oboch divízií na 1. a 2. pešiu divíziu, neskôr v októbri 1943 na reorganizácii 2. pešej divízie na technickú brigádu, ktorá bola od 22. októbra 1943 presúvaná do Talianska.⁷³ Frekventanti II. kurzu VVŠ, zaradení pri 1. pešej divízii (pôvodne RD), sa zúčastnili bojovej činnosti divízie na záchytnom postavení medzi Berislavom a Sivašom v októbri 1943 a obsadzovania záchytného postavenia medzi Krymom a Dneprom neďaleko Melitopoľa, kde 30. októbra 1943 divízia utrpela ťažkú porážku, v dôsledku ktorej 2000 vojakov a dôstojníkov padlo do zajatia alebo dobrovoľne prešlo na stranu Červenej armády.⁷⁴

Po návrate frekventantov VVŠ z poľa nastúpili na dovolenky. Následne opäť nastúpili do VVŠ, kde absolvovali teoretické štúdium III. ročníka VVŠ, ktoré sa podľa študijného programu začalo od 7. januára 1944. Pre oddelenie „A“ (gšt.) VVŠ bol vytvorený študijný program cvičení zo všeobecnej taktiky, v ktorom sa mali prebrať témy: prísun divízie v noci a ubytovanie blízko nepriateľa, približovanie divízie a zjednávanie dotyku s nepriateľom, útok divízie na postavenie predných stráží nepriateľa, využitie úspechu divízie a prenasledovanie nepriateľa, útok divízie na hlavné obranné postavenie, útok divízie v horskom teréne. Následne mali prebrať témy: rýchla divízia pri počiatkových bojoch a rýchla divízia na krídle pri útoku zboru, motomechanizovaná divízia pri ubytovaní,

⁶⁸ Frekventanti odoslaní na stáž do poľa mali postupne absolvovať stáže na intendancii veliteľstva RD, u poľných jatiek 11, u intendančného parku 11. In VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. Veliteľstvo RD, č. j. 14.997/intend.1943 z 5. 7. 1943. Vec: Školenie frekventantov III. ročníku VVŠ u intend. RD.

⁶⁹ VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. VVŠ, príloha k č. j. 93./Dôv.1943. Vec: Program školenia VVŠ oddel. int. v čase od 3. mája 1943 do 30. júna 1943.; VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. MNO č. 258.471/Dôv.1/2.1943 z 28. 5. 1943. Vec: Program školenia frekventantov VVŠ – oddel. int., v čase od 3.V.1943 do 30.VI.1943

⁷⁰ Tamže; VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. VVŠ, príloha k č. j. 111/Dôv.1943 z 25. 6. 1943. Vec: Dôstojnícki sluhovia – vyžiadanie.

⁷¹ VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. VVŠ č. j. 111/Dôv.1943 z 19. 6. 1943. Vec: Školenie frekventantov III. ročníku VVŠ – oddel. intend. v čase od 1.VII.1943 – 7. 1. 1944.

⁷² Po návrate z poľa boli pridelení frekventanti stot. pech. E. Botka, stot. pech. O. Dubovský a stot. spoj. J. Čillík na stáž k MNO, stot. pech. T. Líška a stot. hosp. V. Galát k intendancii VDO 1, stot. pech. J. Hovorka k intendancii VDO 2 a stot. pech. M. Husárik k intendancii PS-NO.

⁷³ CSÉFALVAY, František – KÁZMEROVÁ, Ľubica. *Slovenská republika 1939 – 1945. Chronológia najdôležitejších udalostí*. Bratislava : HÚ SAV, 2007, s. 104-105. ISBN 978-80-969782-2-9.

⁷⁴ Tamže, s. 103-105.

pri útoku.⁷⁵ V rámci uvedených tém sa mali zaoberať všeobecnou taktikou a materiálnou službou gšt., taktikou delostrelectva, letectva, OPL, ženijného a spojovacieho vojska. Preberali sa aj témy: zaujatie obrany divízie ďaleko od nepriateľa, divízia v obrane v horách, prechod divízie z útoku do obrany, ústupový boj divízie, prechod divízie cez vodný tok, presun divízie železnicou a práce ubytovateľa divízie.

Cvičenia boli zamerané na stupne divízia a zbor. Vyučovanie bolo zamerané na činnosť divízie v jednotlivých fázach boja, ako aj na činnosť zboru, nástup zboru a počiatkové boje, ako aj na útok zboru.⁷⁶ Frekventanti ďalej mali podľa školského plánu vypracovať viacero školských prác na témy rýchla divízia, útok divízie a obrana divízie. Školské práce mali byť vypracované z pohľadu všeobecnej taktiky, materiálnej služby generálneho štábu, taktiky pechoty a delostrelectva. Ďalej bolo pre frekventantov VVŠ naplánované aj spravodajské cvičenie. Ako jeden z vrcholov teoretickej výučby III. ročníka VVŠ bolo naplánované absolvovanie vojnovkej hry, ktoré malo dôkladne preveriť schopnosti a vedomosti frekventantov oboch oddelení VVŠ.

V metodike pre vyučovanie sa pri riešení jednotlivých námetov kládol dôraz na vedenie boja, keď bol najprv vyriešený základný námet (prevedenie rozboru, zostavenie rozhodnutia a rozkazu). Až následne sa určovali ďalšie situácie, z ktorých následne vyplývali nové rozhodnutia. Cvičila sa práca v štáboch vojenských jednotiek a pri písomných prácach sa od frekventantov vyžadovalo posúdenie situácie a rozhodnutie, pričom posúdenie situácie muselo byť logicky vyvolané podľa prvkov rozhodnutia. Samotný frekventant sa mal pri tejto činnosti naučiť správne, jasne a krátko predniesť jasný a určitý návrh riešenia situácie.⁷⁷ Tento systém výučby nútil frekventantov k samostatnosti, ku komplexnému ponímaniu bojovej situácie a činnosti štábu, ako aj jeho jednotlivých členov. Frekventantom oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ tu výdatne pomohli vedomosti a skúsenosti nadobudnuté z nemeckej Vojnovej akadémie v Berlíne, ako aj zo stáží v poli.

Počas teoretického vyučovania sa tiež prihliadalo na špecifickú vojenskú odbornosť frekventantov, keď napr. stot. let. F. Hanusovi bolo umožnené, aby podľa možností pri cvičnej letke leteckého pluku dokončil výcvik v lietaní v noci.⁷⁸ Obdobne stot. let. A. Matúšovi a stot. let. F. Hanusovi bolo umožnené vykonávať od 7. januára 1944 na základe služobných predpisov nariadení leteckú službu v Leteckej dopravnej skupine dislokovanej na letisku vo Vajnorochoch, ako to mali určené nariadením veliteľa VZ č. 20.005/Dôv.let.1944 z 3. januára 1944.

V priebehu teoretického vyučovania obe oddelenia VVŠ absolvovali na základe študijného plánu v období od 14. do 26. februára 1944 spoločný výcvik v horách vo výcvikovom tábore Smrekovica. Výcviku sa zúčastnili všetci frekventanti VVŠ spolu so zástupcom veliteľa VVŠ pplk. gšt. L. Lavothom, veliteľmi oboch oddelení pplk. gšt. F. Urbanom a pplk. int. O. Kvapilíkom, profesorom telovýchovy stot. šerm. Vojtechom Artimom a pobočníkom veliteľa VVŠ npor. pech. Kolomanom Novotným.⁷⁹

⁷⁵ VHA Bratislava, f. VVŠ, 1943. šk. 10. VVŠ, príloha č. 1 k č. j. 1/Dôv.1944 zo 4. 1. 1944. Vec: Program cvičenia zo všeobecnej taktiky pre tretí ročník - oddel. gšt.

⁷⁶ Tamže.

⁷⁷ VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. VVŠ 1/Dôv. 1944 z 4. 1. 1944. Vec: Priebeh 3. ročníka VVŠ – školský rok 1944.

⁷⁸ VVZ č. 20.336/Dôv.let.1944 z 24. 1. 1944. Vec: stot. let. Hanus František, VVŠ, nočný výcvik – nariadenie.

⁷⁹ VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1944, šk. 383. VVŠ, č. j. 30/Dôv.1944 z 26. 1. 1944. Vec: Výcvik frekventantov VVŠ - oddel. gšt. a intend. Na Smrekovici; VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1944, šk. 483. VVŠ, č. j. 82/Dôv.1944 z 12. 2. 1944. Vec: Presťahovanie VVŠ na Smrekovicu – hlásenie.

Predmetom teoretickej časti štúdia v III. ročníku oddelenia „B“ (int.) VVŠ bola činnosť intendanta divízie a zboru, ako aj činnosť intendantných útvarov divízie a zboru. Teoretická výučba sa mala realizovať od 7. januára do 30. júna 1944.⁸⁰

Frekventanti oddelenia „B“ (int.) VVŠ absolvovali prednášky a cvičenia z predmetov: všeobecná taktika a vojenské dejiny, materiálna služba generálneho štábu, intendantná služba v poli (prednášal stot. int. J. Zajíček), intendantská služba (prednášal prof. pplk. int. O. Kvapilík), hospodárska služba (prednášal prof. pplk. int. V. Danielovič), odborná činnosť proviantná (prednášal prof. stot. int. J. Dvornák), ubytovacia a stavebná služba (prednášal prof. pplk. int. F. Slavkovský), technológia (prednášal prof. pplk. Dr. Ing. M. Marko) a intendantný zemepis a dejepis (prednášal prof. mjr. int. L. Kasl).

Frekventanti absolvovali aj nevojenské predmety, spoločné pre obe oddelenia VVŠ, ako aj ďalšie nevojenské predmety špeciálne určené iba pre frekventantov oddelenia „B“ (int.) VVŠ, a to: právo verejné (prednášal Dr. Alojz Buček), politická ekonómia, súkromná ekonomika (prednášal prof. Laucký), štátne účtovníctvo (prednášali Dr. Chaternuch a F. Hurtečák), podnikové účtovníctvo (prednášal prof. Laucký), politický zemepis (prednášal prof. Dr. Hromádka), politický dejepis (prednášal prof. Dr. Varsík), sociológia (prednášal prof. Dr. Štefánek).

Napriek tomu, že pôvodne bolo naplánované teoretické štúdium v III. ročníku II. kurzu VVŠ pre obe oddelenia školy na obdobie od 7. januára 1944 až do 29. júla 1944⁸¹, napokon musel byť III. ročník školy o niekoľko mesiacov skrátený. Východný front sa totiž od jari 1944 nezdramatizovane blížil k východným hraniciam Slovenska. Preto minister NO rozhodol o vybudovaní obranných línií na severovýchodných hraniciach Slovenska a o zriadení Východoslovenskej armády, určenej na obranu východných hraníc Slovenska.⁸² Boli plánované a vytvorené dve opevnené obranné pásma. Prieskum a rekognoskácia druhej obrannej línie boli zverené plk. gšt. R. Pilfouskovi a frekventantom oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ, pričom sa uskutočnili v období od 27. marca 1944 do 3. apríla 1944.⁸³ Zúčastnili sa jej všetci deviaty frekventanti oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ⁸⁴ spolu so zástupcom veliteľa VVŠ pplk. gšt. L. Lavothom, plk. gšt. V. Kanákom (veliteľ VBV a profesor VVŠ) a pplk. gšt. J. Golianom (náčelník štábu VPV a profesor VVŠ).⁸⁵ Výsledkom ich činnosti bolo naplánovanie náčrtu taktickej zostavy pechoty a delostrelectva až do úrovne peších rôt

⁸⁰ VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. Príloha k čís.: 93/Dôv.1943 Vec: program školenia VVŠ oddel. int. v čase od 3. mája 1943 do 30. júna 1944.

⁸¹ VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. MNO, č. j. 278/232/Dôv.I/2.1943 z 15. 12. 1944. Vec: Školenie frekventantov VVŠ v III. roč. – nariadenie, čl. II. „doba a cieľ školenia III. roč. VVŠ“.

⁸² Východoslovenská armáda sa skladala z Armádneho veliteľstva, 1. a 2. divízie, Skupiny leteckých zbraní, pluku útočnej vozby, delostreleckého pluku 12, zmiešanej skupiny PLD, delostreleckého oddielu I/11, pionierskeho práporu 11, spojovacieho práporu 11, Intendantného parku 11, nákladných autokolón 11 a 12, Poľného veliteľstva Pracovného zboru NO a ďalších útvarov a jednotiek. In PAŽUROVÁ, Helena. *Východoslovenská armáda. Horúce leto 1944 na východnom Slovensku*. Banská Bystrica : M SNP, 2012, s. 62-63, 70-71, 105-107. ISBN 978-80-89514-05-2.; ŠIMNUNIČ, Pavel. Východoslovenská armáda a Nemci. In PAŽUR, Štefan (zost.) *Východoslovenská armáda a odboj*. Banská Bystrica : DATEI, 1992. s. 44-46. ISBN 80-85306-11-5.

⁸³ PAŽUROVÁ, Helena. *Východoslovenská armáda. Horúce leto 1944 na východnom Slovensku*. Banská Bystrica : M SNP, 2012, s. 35-37. ISBN 978-80-89514-05-2.

⁸⁴ Prieskumu a rekognoskácie sa zúčastnili frekventanti VVŠ stot. út. J. Bevelaqua, stot. pech. M. Skalický, stot. út. V. Boššányi, stot. pech. J. Čech, stot. let. A. Matúš, stot. let. F. Hanus, stot. pech. J. Korenko, stot. pech. J. Pipich a stot. pech. J. Stejskal. In VHA Bratislava, f. ŠZ, príř. č. 764. Spomienky M. Skalického; PAŽUROVÁ, Helena. *Východoslovenská armáda. Horúce leto 1944 na východnom Slovensku*. Banská Bystrica : M SNP, 2012, s. 36. ISBN 978-80-89514-05-2.

⁸⁵ PAŽUROVÁ, Helena. *Východoslovenská armáda. Horúce leto 1944 na východnom Slovensku*. Banská Bystrica : M SNP, 2012, s. 36. ISBN 978-80-89514-05-2.

a batérií, samostatných čiat, stanovísk ťažkých zbraní pechoty a ľahkých guľometov a ich palebné úlohy, veliteľské a delostrelecké pozorovateľne a stanovištia veliteľov, ďalej návrh na rozvrh paľby ťažkých zbraní pechoty a delostrelectva a návrh na plánované opevnenia, trasa zákopov, dôležité betónové kryty, trasa spojovacích a streleckých zákopov, návrh na mínové polia proti tankom a pechote a ďalšie.⁸⁶ Frekventanti VVŠ sa po splnení úlohy vrátili do Bratislavy, kde pokračovali v teoretickom štúdiu.

Pre potreby vytvorenia veliteľstva VSA a veliteľstiev dvoch poľných divízií bolo potrebné určiť dôstojníkov gšt. a int. Pretože v slovenskej brannej moci neustále pretrvával akútny nedostatok dôstojníkov gšt. a int., minister NO pri obsadzovaní štábných a intendantných funkcií vo VSA siahol predovšetkým po profesoroch VVŠ a frekventantoch II. kurzu VVŠ. Ten svojím nariadením z 15. apríla 1944 rozhodol, že dňom 26. apríla 1944 na VVŠ prerušuje štúdium⁸⁷ a frekventantov oboch oddelení odoslal k MNO-HVV, Armádnemu veliteľstvu v Prešove, ako aj k veliteľstvám 1. a 2. divízie, Veliteľstvu brannej výchovy a k Veliteľstvu vzdušných zbraní.⁸⁸ Veliteľom VSA sa stal veliteľ VVŠ gen. II. tr. A. Malár, k VSA boli zaradení profesori VVŠ pplk. gšt. L. Lavotha, pplk. gšt. F. Urban, pplk. int. O. Kvapilík, plk. gšt. V. Kanák a plk. gšt. Š. Tatarko (obaja boli ustanovení na krátky čas za veliteľov 2. pešej divízie) a frekventanti VVŠ stot. útv. V. Boššányi, stot. útv. J. Bevelaqua, stot. pech. J. Pipich, stot. pech. J. Stejskal, stot. pech. J. Čech, stot. pech. M. Skalický, stot. pech. J. Korenko (frekventanti oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ), stot. spoj. J. Čillík, stot. pech. T. Liška, stot. del. M. Koyš, stot. hosp. V. Galát (frekventanti oddelenia „B“ (int.) VVŠ).⁸⁹

Vďaka prerušeniu teoretického štúdia na VVŠ v Bratislave, ktoré bolo realizované predovšetkým vo VVŠ, boli jej frekventanti a profesori ušetrení mohutného bombardovania Bratislavy americkou 15. leteckou armádou dňa 16. júna 1944. Bombardovanie síce bolo zamerané na rafinériu Apollo a Zimný prístav,⁹⁰ ale okrem nich boli v Bratislave zasiahnuté aj obytné budovy, školy a administratívne budovy. Zasiahnutá bola aj budova VVŠ (Dunajské kasárne) na Šafárikovom námestí. Prerúšením vyučovania na VVŠ v apríli 1944 sa tak nechtiac podarilo predísť stratám na životoch frekventantov a profesorov VVŠ. V zničenej budove VVŠ sa už nedalo vyučovať, ani vykonať záverečné skúšky a absolvovať slávnostné vyraďenie frekventantov II. kurzu VVŠ.

Ukončenie štúdia II. kurzu VVŠ

Predovšetkým z dôvodu blížiaceho sa frontu k východným hraniciam Slovenska, boli absolventi oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ mimoriadne zaneprázdnení služobnou činnosťou pri budovaní obrany na východe Slovenska. Preto nebolo možné ich uvoľniť na prípravu záverečných skúšok a samotné, niekoľko dní trvajúce záverečné skúšky. Veliteľ VVŠ gen. II. tr. A. Malár preto navrhol ministrovi NO, aby slávnostné vyraďenie všetkých

⁸⁶ Tamže, s. 36-37.

⁸⁷ VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. MNO – HVV, č. j. 462.985/Dôv.I/2-3.1944 z 15. 4. 1944. Vec: VVŠ – prerušenie teoretického školenia.

⁸⁸ Tamže.; PAŽUR, Štefan. Organizácia a dislokácia Východoslovenskej armády. Technický zbor a dopĺňovanie početného stavu. In TÓTH, Dezider (ed.). *Generál Golian a jeho doba*. Zborník Múzea SNP v Banskej Bystrici 2006. Banská Bystrica : M SNP, s. 163. ISBN 978-80-970072-4-9.

⁸⁹ PAŽUROVÁ, Helena. *Východoslovenská armáda. Horúce leto 1944 na východnom Slovensku*. Banská Bystrica : M SNP, 2012, s. 64, 98-104, 118-119, 126-27. ISBN 978-80-89514-05-2.

⁹⁰ STANISLAV, Ján – ŠVACHO, Jaroslav. Bombardovanie rafinérie Apollo 16. júna 1944. In *Vojnová kronika*, 2002, roč. I, č. 2, s. 24. ISSN 1338-6379.

absolventov VVŠ sa realizovalo už 12. júla 1944.⁹¹ Zároveň navrhol, aby záverečné skúšky absolvovali iba frekventanti oddelenia „B“ (int.) VVŠ v dňoch 10. a 11. júla 1944.⁹² Frekventanti oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ mali byť v rovnakom termíne podľa návrhu tiež slávnostne vyradení a malo im byť priznané absolútórium VVŠ bez vykonania záverečných skúšok. Tie mali vykonať až neskôr, po absolvovaní štábnej praxe, vykonaní dvoch viactýždňových školení a záverečnej skúšky. Až následne mali byť preradení do skupiny dôstojníkov generálneho štábu. Absolventi oddelenia „B“ (int.) VVŠ mali po vyradení z VVŠ iba absolvovať prax, na základe čoho by boli neskôr preradení do skupiny dôstojníkov intendantstva.⁹³ Frekventanti oddelenia „B“ (int.) VVŠ nakoniec záverečné skúšky úspešne absolvovali.

Minister NO po úprave Malárovho návrhu rozhodol, že slávnostné vyradenie absolventov III. kurzu VVŠ bude vykonané dňa 24. júla 1944 v Tatranskom vojenskom domove vo Vysokých Tatrách. Oproti slávnostnému vyradeniu I. kurzu VVŠ bolo vyradenie II. kurzu pre celkovú situáciu na Slovensku mimoriadne skromné. Neboli na ňom prítomní žiadni významní domáci alebo zahraniční hostia. Tatranský vojenský domov, ako miesto slávnosti, bol vybraný z dôvodu, že nebol priveľmi vzdialený od Východoslovenskej armády.⁹⁴

Na základe študijných výsledkov bolo u frekventantov oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ stanovené poradie absolventov VVŠ nasledovne: v poradí prvý bol stot. let. A. Matúš, druhý stot. útv. J. Bevelaqua a tretí stot. útv. V. Boššányi, všetci traja s prospechom veľmi dobrý. Ako štvrtý v poradí bol stot. pech. M. Skalický, piaty stot. let. F. Hanus, šiesty stot. pech. Ján Korenko, siedmy stot. pech. Ján Stejskal, ôsmy stot. pech. J. Čech a deviaty stot. pech. J. Pipich, všetci s výsledným prospechom dobrý.⁹⁵

V oddelení „B“ (int.) VVŠ bolo určené poradie a prospech absolventov nasledovne: v poradí prvý bol stot. spoj. J. Čillík, druhý stot. hosp. V. Galát, tretí stot. pech. V. Berec a štvrtý stot. del. M. Koyš, všetci štyria s prospechom výborný. Piaty v poradí školu ukončil stot. pech. Tomáš Líška, šiesty stot. pech. M. Husárik, siedmy stot. pech. E. Botka, ôsmy stot. pech. J. Hovorka, deviaty stot. útv. J. Hurtečák, desiaty stot. del. Š. Valach, jedenásty stot. pech. O. Dubovský a dvanásty npor. hosp. P. Šarkáň, všetci s prospechom veľmi dobrý. Ako trinásty v poradí ukončil VVŠ npor. pech. J. Bohunický s prospechom dobrý.⁹⁶

Absolventi VVŠ boli po slávnostnom vyradení odoslaní k svojim štábom a intendanciám vyšších jednotiek. K VSA sa vrátili V. Boššányi, J. Pipich, J. Čech, J. Stejskal, M. Skalický a J. Korenko a neskôr aj J. Bevelaqua (absolventi oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ), ako aj J. Čillík, T. Líška, M. Koyš a V. Galát (absolventi oddelenia „B“ (int.) VVŠ). E. Botka bol odoslaný k veliteľstvu 2. technickej divízie v Taliansku. J. Bevelaqua, O. Dubovský, J. Hurtečák, P. Šarkan boli pridelení k MNO. K VVZ bol prevelený A. Matúš, F. Hanus a Š. Valach, k VPV M. Husárik a V. Berec, k VDO 1 J. Bohunický a k VDO 2 J. Hovorka.⁹⁷

⁹¹ VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1944, šk. 483. Armádne veliteľstvo, č. j. 6/dôv.vel.1944 z 19. 6. 1944. Vec: Poslucháči VVŠ – vyradenie – návrh.

⁹² Tamže.

⁹³ Tamže.

⁹⁴ VHA Bratislava, f. MNO dôverné, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 471.860/Dôv.I/2-3.1944 z 13. 7. 1944. Vec: Frekventanti VVŠ – udelenie absolútória a priznanie charakteru absolventov VVŠ.

⁹⁵ VHA Bratislava, f. VVŠ doplnky, šk. 11. VVŠ, č. j. 252/Dôv.1944 z 24. 7. 1944. Vec: Poradná listina absolventov VVŠ odd. A - gen. štábu v šk. roku 1943-1944.

⁹⁶ VHA Bratislava, f. VVŠ doplnky, šk. 11. VVŠ, č. j. 251/Dôv.1944 z 24. 7. 1944. Vec: Poradná listina absolventov VVŠ oddel. b intendantstva v šk. roku 1943-1944.

⁹⁷ VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1944, šk. 483. Príloha: Rozdelenie frekventantov VVŠ k MNO, č. j. 471.860/Dôv.I/2-3.1944 z 15. 7. 1944. Vec: Frekventanti VVŠ – udelenie absolútória

Na základe návrhu veliteľa VVŠ gen. II. tr. A. Malára,⁹⁸ ktorý bol ministrom NO s miernymi úpravami akceptovaný, bolo rozhodnuté, že absolventi oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ budú preradení do skupiny dôstojníkov gšt. po absolvovaní dvojročnej skúšobnej praxe v štáboch vyšších jednotiek, ako aj dvoch dvojmesačných kurzov. Pred preložením do skupiny dôstojníkov gšt. však mali absolvovať záverečné skúšky.⁹⁹ Absolventi oddelenia „B“ (int.) VVŠ mali taktiež absolvovať dvojročnú prax pri intendanciách vyšších veliteľstiev s tým, že nemali absolvovať dvojmesačné kurzy a nemuseli absolvovať záverečné skúšky.

Slovenské národné povstanie a jeho dopad na VVŠ

V dôsledku začatia Slovenského národného povstania dňa 29. augusta 1944 došlo k vytvoreniu čs. armády na Slovensku z časti útvarov a jednotiek slovenskej brannej moci nachádzajúcich sa na Slovensku, čo malo zásadný vplyv aj na VVŠ a jej činnosť, ako aj na jej profesorský zbor a absolventov školy.

Časť riadnych a mimoriadnych profesorov a absolventov VVŠ sa podieľala už na prípravách SNP¹⁰⁰, ktoré organizovali Slovenská národná rada a Vojenské ústredie. Okrem toho pripravoval prevrat aj minister NO gen. I. F. Čatloš, okolo ktorého bola sústredená skupina vysokých štábných dôstojníkov, ktorej súčasťou boli gen. II. tr. A. Malár (veliteľ VSA a VVŠ),¹⁰¹ plk. gšt. K. Pekník, plk. gšt. J. Krnáč a plk. gšt. Viliam Talský (profesori VVŠ), stot. gšt. Ján J. Stanek (prednosta spravodajského oddelenia MNO, ktorý spolupracoval aj s Vojenským ústredím) a niekoľko ďalších dôstojníkov.

V spojitosti so začiatkom SNP sa osudy profesorského zboru VVŠ a jej absolventov odvíjali rôzne, predovšetkým podľa toho, kde a v akej situácii sa v čase začatia SNP nachádzali, resp. na základe toho, aký bol ich osobný vzťah k bratislavskému režimu, slovenskej štátnosti a k ČSR.

Väčšina profesorov VVŠ a jej absolventov zaradených do Východoslovenskej armády spolu s ďalšími príslušníkmi VSA boli v dňoch 31. augusta 1944 až 2. septembra 1944 odzbrojení a internovaní nemeckou armádou v rámci akcie „Kartofelnerte mit Prämie“, menšia časť z nich sa postavila na odpor a po ústupe na stredné Slovensko sa zapojila do SNP, resp. do partizánskeho boja na východe Slovenska. Zaistený bol aj veliteľ VSA gen. II. tr. A. Malár (veliteľ VVŠ).¹⁰² Menšia časť dôstojníckeho zboru, medzi nimi aj viacerí

a priznanie charakteru absolventov VVŠ.; VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1944, šk. 483. MNO, č. j. 471.960/Dôv.I/3.1944 z 29. 7. 1944. Vec: Frekventanti VVŠ a VIŠ – premiestnenie.

⁹⁸ VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1944, šk. 483. Armádne veliteľstvo, č. j. 6/dôv.vel.1944 z 19. 6. 1944. Vec: Poslucháči VVŠ – vyradenie – návrh.

⁹⁹ VHA Bratislava, f. MNO dôverné 1944, šk. 483. MNO, č. j. 471.860/Dôv.I/2-3.1944 z 15. 7. 1944. Vec: Frekventanti VVŠ – udelenie absolutória a priznanie charakteru absolventov VVŠ.

¹⁰⁰ Na prípravách SNP sa podieľali pplk. gšt. J. Golian (stál na čele Vojenského ústredia), pplk. gšt. F. Urban, mjr. gšt. J. Nosko, mjr. gšt. J. Ciprich, mjr. gšt. Š. Murgaš, plk. gšt. Viliam Talský a ďalší.

¹⁰¹ Gen. II. tr. A. Malár spolupracoval s odbojom, no na druhej strane udržiaval veľmi úzky vzťah aj s ministrom NO gen. I. tr. F. Čatlošom, ktorý ho koncom júla 1944 zaslal do svojich plánov. In JÁŠEK, Peter – KINČOK, Branislav – LACKO, Martin. *Slovenskí generáli 1939 – 1945*. Praha : OTTOVO NAKLADATELSTVÍ, 2013, s. 230-235. ISBN 978-80-7451-246-9.

¹⁰² Gen. II. tr. A. Malár bol dňa 31. 8. 1944 po prilete z Bratislavy do Prešova zadržaný a prevezený do Nemecka. Spočiatku bol internovaný ako tzv. „čestný väzeň“, vypočúvaný a následne umiestnený do koncentračného tábora Flossenbug, kde bol na jar 1945 popravený s ďalšími slovenskými generálmi. In PAŽUROVÁ, Helena. *Východoslovenská armáda. Horúce leto 1944 na východnom Slovensku*. Banská Bystrica: M SNP, 2012. s. 290-291. ISBN 978-80-89514-05-2.; STANISLAV,

dôstojníci gšt. a int. a absolventi VVŠ, bola zaradená v rámci dvoch technických divízií v zahraničí, a preto objektívne nemohla zasiahnuť do domácich pomerov. Dôstojníci, ktorí sa nachádzali na povstaleckom území, sa až na malé výnimky¹⁰³ zapojili do SNP. Časť dôstojníkov gšt. a int. a absolventov VVŠ, nachádzajúca sa na území ovládanom bratislavským režimom, sa rozhodovala rôzne. Viacerí z nich sa presunuli na povstalecké územie, kde sa zapojili do boja proti nemeckým okupantom, resp. sa neúspešne pokúsili presunúť na povstalecké územie.¹⁰⁴

Dôstojníci gšt. a int. a absolventi VVŠ, ktorí sa podriadili bratislavskému MNO a novému ministrovi NO Štefanovi Haššíkovi, tak učinili z rôznych dôvodov. Časť z nich zostala naďalej verná bratislavskému režimu¹⁰⁵, ďalšiu časť tvorili dôstojníci, ktorí sa z rôznych, zväčša osobných, zdravotných alebo iných dôvodov nezapojili do SNP. Tí absolventi II. kurzu VVŠ a jej profesori, ktorí sa nezapojili do SNP a neboli odvečení do nemeckých zajateckých táborov, boli zaradení na MNO a v útvaroch Domobrany, pričom v októbri 1944 boli absolventi II. kurzu VVŠ ministrom NO mimoriadne a predčasne preradení do skupiny dôstojníkov gšt. a int. Išlo o stot. útv. J. Bevelaču a B. Boššányiho, stot. pech. M. Skalického, stot. let. A. Matúša a stot. let. F. Hanusa, ktorí boli preradení do skupiny dôstojníkov generálneho štábu. Do skupiny dôstojníkov intendantstva boli preradení stot. pech. M. Husárik a stot. pech. E. Botka, stot. útv. J. Hurtečák, stot. del. Š. Valach, stot. pech. O. Dubovský a npor. pech. J. Bohunický, všetci s účinnosťou od 1. septembra 1944.¹⁰⁶ Neskôr boli dodatočne preradení do skupiny dôstojníkov intendantstva aj stot. spoj. J. Čillík a stot. del. M. Koyš, obaja taktiež s účinnosťou od 1. septembra 1944.¹⁰⁷

OBNOVENIE ČINNOSTI VYSOKEJ VOJENNEJ ŠKOLY – III. KURZ (1944/1945)

Š. Haššík ako nový minister NO (od 5. 9. 1944)¹⁰⁸ mal za úlohu obnoviť slovenskú brannú moc, ktorá bola v dôsledku SNP v rozklade. Obnovenú brannú moc tvorila Domobrana a ďalšie zložky armády, z ktorých významná časť mala charakter technických

Ján. *Letectvo v prípravách na ozbrojené vystúpenie a jeho účasť v SNP*. Bratislava : SAV, 1996. s. 93. ISBN 80-224-0449-7; STEHLÍK, Eduard – LACH, Ivan. *Vlast a česť jim byly dražší nežli život*. Dvůr Králové nad Labem : Ing. Jan Škoda - FORTprint, 2000, s. 128-129. ISBN 80-86011-12-7.

¹⁰³ Do SNP sa nezapojil napr. veliteľ Brannej výchovy, zároveň aj profesor VVŠ, veliteľ II. kurzu VVŠ a oddelenia „A“ gšt. VVŠ plk. gšt. V. Kanák, ktorý sa v noci z 29. 8. 1944 na 30. 8. 1944 spolu s plk. pech. Ondrejom Zverinom v budove VPV v Banskej Bystrici snažili prekaziť rozbiehajúce sa povstanie. Obaja boli zadržaní a internovaní, umiestnení v zajateckom tábore v Ľubietovej, kde boli dňa 13. 10. 1944 popravení. In LACKO, Martin. Zabudnutá povstalecká vražda. Prípady slovenských dôstojníkov v Ľubietovej 13. októbra 1944. In *Pamäť národa*, 2012, roč. VIII, č. 3, s. 3-32. ISSN 1336-6297; GAJDOŠ, Milan. Na čele povstaleckej armády proti nemeckým okupačným vojskám. In *Zborník Múzea Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici 2006*. Banská Bystrica : M SNP, 2008, s. 96. ISBN 978-1-873671-00-9.

¹⁰⁴ Na povstalecké územie sa dostali plk. gšt. K. Pekník, mjr. gšt. Š. Murgaš, mjr. gšt. D. Jamriška a ďalší. Prechod na povstalecké územie sa nepodaril gen. II. Š. Jurechovi, plk. gšt. J. Krnáčovi a ďalším dôstojníkom.

¹⁰⁵ Za výslovne prorožimisticky orientovaných dôstojníkov boli považovaní napr. pplk. gšt. J. Parčan, pplk. gšt. O. Hreblay, mjr. gšt. A. Matúš a niektorí ďalší. In KORČEK, Ján. *Slovenská armáda 1943-1945*. Bratislava : MO SR, 1999. s. 181-182. ISBN 80-88842-22-0.

¹⁰⁶ Osobný vestník MNO, roč. VI., č. 8 z 1. 11. 1944, s. 71-72.

¹⁰⁷ Oznamovateľ Domobrany, roč. I, č. 2, z 1. 2. 1945, s. 28.

¹⁰⁸ CSÉFLVAY, František – KÁZMEROVÁ, Ľubica. *Slovenská republika 1939-1945. Chronológia najdôležitejších udalostí*. Bratislava : Historický ústav SAV, 2007. ISBN 978-80-969782-2-9. s. 139.

a stavebných jednotiek. Časť týchto jednotiek sa pritom naďalej nachádzala mimo Slovenska.¹⁰⁹

Snahou vedenia MNO bolo okrem iného aspoň čiastočné obnovenie vojenského školstva. Viacerí absolventi bratislavskej VVŠ (pplk. gšt. O. Hreblay, mjr. gšt. A. Matúš a ďalší), zaradení do Domobrany, zastávali na MNO kľúčové funkcie. Títo vyvinuli veľké úsilie o obnovu činnosti VVŠ, ako aj VAK. Nereálnosť plánu na obnovu VVŠ a VAK však vyplývala predovšetkým z vývoja na západnom a predovšetkým na východnom fronte, keďže východný front sa nachádzal v septembri 1944 na hraniciach východného Slovenska. Za týchto podmienok nebolo mysliteľné úspešné realizovanie viacročného kurzu VVŠ. V armáde panovala mimoriadne neprehľadná, až chaotická personálna situácia, menil sa jej charakter a zloženie, predovšetkým na stavebné a technické jednotky. Navyiac po vstupe Červenej armády a 1. čs. armádneho zboru v ZSSR na územie Slovenska v októbri 1944 sa začalo priame oslobodzovanie Slovenska. Vojská Červenej armády, 1. čs. armádneho zboru a rumunskej armády sa postupne prebojovávali na územie stredného Slovenska. Začatím priameho oslobodzovania územia Slovenska bolo úplne zrejmé, že bratislavský režim, a tým aj jeho armáda speli k rýchlemu zániku.

Aj napriek krajne nepriaznivej a nevhodnej situácii minister NO rozhodol o obnovení činnosti VVŠ a začatí III. kurzu. Táto aktivita bola súčasťou predstáv o postupnej obnove slovenskej brannej moci. Na základe rozhodnutia ministra NO začali prípravy na obnovu činnosti VVŠ. Minister NO vydal dňa 13. novembra 1944 výnos, ktorým nariadil realizovať prijímacie konanie uchádzačov do I. ročníka III. kurzu VVŠ v školskom roku 1944/1945.¹¹⁰ VVŠ mala podľa výnosu fungovať v novom režime, bola zmenená aj forma štúdia na VVŠ. Štúdium v III. kurze VVŠ sa malo realizovať iba v rámci oddelenia „A“ (gšt.) VVŠ.¹¹¹ Prvý ročník III. kurzu VVŠ bol tradične nazvaný ako „prípravný kurz“, no mal charakter I. ročníka VVŠ.¹¹² Cieľom kurzu bolo vyškolenie frekventantov VVŠ tak, aby „neskoršie“ mohli byť povolani do vyšších ročníkov VVŠ. Uvedená formulácia naznačovala, že MNO už realistickejšie pripúšťalo možné prekážky pre ďalšie štúdium vo VVŠ v dôsledku vývoja situácie na frontoch 2. svetovej vojny, počítalo s prerušením štúdia vo VVŠ a s možnosťou, že by sa neskôr za priaznivejšej situácie mohlo vyučovanie vo VVŠ obnoviť.

Na rozdiel od predošlých kurzov VVŠ s internou formou štúdia, I. ročník III. kurzu VVŠ vzhľadom na okolnosti mal externú formu výučby, s tým, že frekventanti VVŠ mali študovať diaľkovo popri výkone svojich služobných povinností. Teoretické školenie na VVŠ formou prednášok a cvičení bolo plánované počas jedného týždňa v každom

¹⁰⁹ Obnovená slovenská branná moc sa skladala z MNO-HVV, Domobrany (zloženej z 1. a 2. pešieho pluku, delostreleckého oddielu, protiletadlového delostreleckého pluku, leteckého pluku a z jednotiek ďalších druhov vojsk a služieb), Civilnej protileteckej ochrany, Pracovného zboru NO, Technického zboru, zloženého zo stavebných, ženijných a technických rôt a pracovných stavebných skupín začlenených do 3. a 4. technickej divízie, ako aj z 1. a 2. technickej divízie, ktoré boli nasadené v zahraničí. Tvorili ju aj žandárstvo, polícia a finančná stráž, Hlinkova garda, Hlinkova mládež a Slovenská pracovná služba. In KORČEK, Ján. *Slovenská armáda 1943-1945*. Bratislava : MO SR, 1999, s. 158, 178-179. ISBN 80-88842-22-0.

¹¹⁰ VHA Bratislava, f. MNO dôverné II, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 478.928/Dôv.3b.1944 z 13. 11. 1944. Vec: Prijímanie uchádzačov a skúšky do Vysokej vojenskej školy v r. 1944/1945.; VHA Bratislava, f. MNO dôverné II, 1944, šk. 486. MNO, č. j. 480.015/Dôv.3b.1944 z 4. 12. 1944. Vec: Prípravný kurz pre dôstojníkov gšt. – zriadenie.

¹¹¹ Tamže.

¹¹² Tamže, čl. I.

mesiaci.¹¹³ Keďže pôvodná budova VVŠ (Dunajské kasárne) bola zbombardovaná americkým letectvom, pre potreby VVŠ boli vyčlenené priestory na vyučovanie vo VAK. I. ročník III. kurzu VVŠ sa začal 4. decembra 1944 a mal prebiehať do 31. mája 1945.¹¹⁴ Výkonom hlavného dozoru nad kurzom bol poverený náčelník štábu MNO pplk. gšt. Jozef Parčan, kurz podliehal priamo náčelníkovi štábu MNO.

Veliteľský a profesorský zbor obnovennej VVŠ a frekventanti III. kurzu VVŠ

MNO spočiatku vôbec neriešilo otázku nového veliteľa VVŠ. Po prijatí rozhodnutia o externej forme štúdia III. kurzu VVŠ už nebola aktuálna otázka veliteľa školy, nakoľko na velenie VVŠ postačoval aj zástupca veliteľa VVŠ. Bol ním pôvodne pplk. gšt. L. Lavotha, no ten bol v rámci odzbrojenia VSA zaistený a odvečnený do Nemecka. Na Slovensko sa vrátil až v decembri 1944, ale na post zástupcu veliteľa VVŠ sa už v tom čase s ním nepočítalo. Do funkcie zástupcu veliteľa VVŠ bol ustanovený absolvent I. kurzu VVŠ mjr. gšt. Juraj Greguška. Tento dôstojník bol zároveň ustanovený aj veliteľom III. kurzu VVŠ.¹¹⁵

V profesorskom zbore VVŠ III. kurzu absentovali najmä starší, skúsenejší a erudovanejší vyšší dôstojníci s pedagogickými skúsenosťami. Tento stav bol spôsobený aktívnou účasťou časti profesorského zboru v SNP,¹¹⁶ zaradením v 1. a 2. technickej divízii v zahraničí a odvečnením časti profesorov VVŠ do nemeckého zajatia po odzbrojení Východoslovenskej armády.¹¹⁷ Viacerí z bývalých profesorov VVŠ boli v tom čase preložení do výslužby.¹¹⁸ Preto boli ako riadni profesori VVŠ určení všetci dôstojníci gšt., prípadne absolventi VVŠ v zápolí, najmä vykonávajúci službu v Bratislave a okolí. Prakticky to znamenalo, že na vyučovaní v obnovennej VVŠ sa podieľali služobne mladší dôstojníci gšt, absolventi I. a II. kurzu bratislavskej VVŠ: pplk. gšt. O. Hreblay, mjr. gšt. L. Gesteš, mjr. gšt. J. Greguška, stot. gšt. J. Bevelaqua, mjr. gšt. A. Matúš, stot. gšt. F. Hanus a stot. gšt. G. Vargoš.¹¹⁹ Títo prednášali v I. ročníku III. kurzu VVŠ predmet všeobecná taktika. Predmet materiálna služba prednášal predovšetkým stot. gšt. J. Bevelaqua. Mimoriadnymi profesormi VVŠ pre jednotlivé druhy zbraní a služieb sa mali stať dôstojníci zbraní a služieb,¹²⁰ no títo nakoniec neboli menovaní.

Uchádzači o prijatie do III. kurzu VVŠ museli spĺňať rovnaké kritériá, aké boli určené

¹¹³ Tamže, čl. V „spôsob školenia“.

¹¹⁴ Tamže, čl. III. „doba kurzu“.

¹¹⁵ Tamže. IV. „veliteľstvo kurzu a profesorský zbor“.

¹¹⁶ Išlo o pplk. gšt. J. Goliana, plk. gšt. K. Pekníka, pplk. gšt. K. Brezányho, pplk. gšt. F. Urbana, mjr. gšt. J. Noska, pplk. int. V. Danieloviča, mjr. int. J. Snopka a ďalších. In CSEFALVAY, František a kol. *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939-1945*. Bratislava : VHÚ, 2013, s. 28-29, 43-44, 191-192, 74-75, 182-183, 219, 252-253. ISBN 978-80-89523-20-7.

¹¹⁷ Medzi slovenskými vojakmi zavlečenými do zajateckých táborov boli aj viacerí profesori a absolventi VVŠ, medzi nimi plk. gšt. Štefan Tatarko, mjr. gšt. Ján Cisárik, veliteľ VVŠ gen. II. tr. Augustín Malár, zástupca veliteľa VVŠ pplk. gšt. L. Lavotha a ďalší. In CSEFALVAY, František a kol. *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939-1945*. Bratislava : VHÚ, 2013, s. 155-156, 244-245. ISBN 978-80-89523-20-7.

¹¹⁸ Riadny profesor a bývalý zastupujúci veliteľ VVŠ plk. gšt. Rudolf Pilfousek bol v roku 1944 ako český Nemec prepustený zo slovenskej armády a stal sa príslušníkom SS v hodnosti standartenführer (plukovník SS). Prepustený do výslužby bol aj riadny profesor a bývalý zástupca veliteľa VVŠ pplk. gšt. Emil Novotný. In CSEFALVAY, František a kol. *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939-1945*. Bratislava : VHÚ, 2013, s. 183-184, 197-198. ISBN 978-80-89523-20-7.

¹¹⁹ VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. VVŠ, č. j. 15/Dôv.1945. Vec: Rozvrh prednášok na dobu od 9. -15. januára 1945.

¹²⁰ VHA Bratislava, f. MNO dôverné II, 1944, šk. 486. MNO, č. j. 480.015/Dôv.3b.1944 z 4. 12. 1944. Vec: Prípravný kurz pre dôstojníkov gšt. – zriadenie, čl. IV. „veliteľstvo kurzu a profesorský zbor“.

v predošlých dvoch kurzoch, len s menšími zmenami. Do VVŠ sa mohli prihlásiť dôstojníci zbraní z povolania, absolventi VA, v hodnosti stotníka alebo nadporučíka. Museli mať vek od 26 do 36 rokov,¹²¹ najmenej 3 roky radovej služby na veliteľskom mieste alebo výkon služby pobočníka, prideleného dôstojníka vyššieho veliteľstva a učilišťa, resp. profesora. Uchádzači museli byť schopní služby v poli, byť vyhranenej a pevnej povahy, s hodnotením v rámci stupňa kvalifikácie najmenej „veľmi dobrý“.¹²²

Čo sa týkalo prijímacích skúšok, skladali sa zo všeobecného vzdelania a z vojenských náuk. Uchádzači museli preukázať znalosti písania na písacom stroji. Prijímacie skúšky však uchádzači mali absolvovať až neskôr, bez bližšieho určenia termínu. Sledované bolo aj to, akého sú náboženstva, ako aj ich manželky.¹²³ Velitelia boli povinní na uchádzačov vypracovať a predložiť posudky. Uchádzači sa hlásili z útvarov Domobrany, PLDP, MNO, ako aj z ďalších útvarov a armádnych zariadení.

Spomedzi uchádzačov bolo do III. kurzu VVŠ prijatých napokon až 28 frekventantov, a to stot. pech. Elemér Háber, stot. pech. Jozef Masarik, stot. pech. Ján Kabzan, stot. pech. Jozef Dulík, stot. pech. Vincent Kiselica, stot. del. Alfonz Hôrka, stot. del. Koloman Jakab, stot. del. Emil Vízner, stot. del. Gabriel Koščuš, stot. del. Silvester Schubert, stot. let. Rudolf Kollár, stot. jazd. Ján Tomáš, stot. spoj. Juraj Medvec, stot. útv. Karol Rydlo, stot. aut. Jozef Zeman, npor. pech. Ján Škrada, npor. pech. Jozef Palúch, stot. del. Jozef Oravec, stot. del. Juraj Korauš, npor. del. Ján Husovský, npor. útv. Pavol Schwarz, stot. spoj. Alexander Balogh a stot. pion. Karol Mihálek,¹²⁴ ako aj stot. aut. Fridrich Husák, stot. spoj. Ján Janičiga, stot. pion. Ján Lihan, stot. jazd. Štefan Miškolci a stot. del. Anton Smieško.¹²⁵ Išlo o 24 stotníkov a 4 nadporučíkov, z toho 7 dôstojníkov pechoty, 9 dôstojníkov delostrelectva, 3 dôstojníci spojovacieho vojska, po 2 dôstojníkoch útočnej vozby, automobilového vojska, jazdeckta a pionierskeho vojska, ako aj jeden dôstojník letectva. Časť z frekventantov III. kurzu VVŠ sa už skôr neúspešne uchádzala o štúdium v I. a II. kurze VVŠ. Záujem o štúdium v III. kurze VVŠ bol napriek blížiacemu sa frontu k Bratislave veľký. Do III. kurzu VVŠ nebolo prijatých spolu 17 uchádzačov.¹²⁶

I. ročník III. kurzu VVŠ (1944/1945)

V rámci externej formy štúdia mali frekventanti III. kurzu VVŠ v priebehu kalendárneho mesiaca absolvovať jeden týždeň teoretickej výučby vo forme prednášok a cvičení. Vyučovanie malo prebiehať v objekte VAK. Na záver prednášok a cvičení im boli zadávané domáce úlohy, v rámci ktorých museli vypracovať písomné práce a tieto následne odovzdať pred nástupom

¹²¹ Čo sa týkalo vekovej hranice uchádzača o štúdium v III. kurze VVŠ, tá bolo významne posunutá od 26 až do 36 rokov života, pričom u uchádzača do II. kurzu VVŠ v roku 1942 bola veková hranica v rozmedzí 26 až 30 rokov života. In VHA Bratislava, f. VVŠ 1942, šk. 7. VVŠ, č. j. 284/Dôv.1941 z 11. 12. 1941. Vec: VVŠ v r. 1942 – prijímanie uchádzačov a skúšky.

¹²² VHA Bratislava, f. MNO dôverné II, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 478.928/Dôv.3b.1944 z 13. 11. 1944. Vec: Prijímanie uchádzačov a skúšky do Vysokoj vojenej školy v r. 1944/45.

¹²³ Tamže.

¹²⁴ VHA Bratislava, f. VVŠ, 1942, šk. 5. Vec: Soznam dôstojníkov prijatých do Vysokoj vojenej školy.

¹²⁵ VHA Bratislava, f. 55-53-1. Vec: Soznam frekventantov Vysokoj vojenej školy.; VHA Bratislava, f. VVŠ 1941, šk. 5. VVŠ, Vec: Frekventanti VVŠ – oddel. gen. štábu – klasifikácia prác – cvičení.

¹²⁶ Do III. kurzu VVŠ neboli prijatí napr. npor. pion. Rudolf Ivanič, npor. pech. Valentín Klčo, stot. jazd. Ladislav Lendvay, npor. pech. Ferdinand Alexa, stot. del. Ladislav Krásnohorský a ďalší. In VHA Bratislava, f. MNO dôverné II, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 480.017/Dôv.3b.1944 z 2. 12. 1944. Vec: Uchádzači do VVŠ – zamietnutie žiadostí.

na teoretické vyučovanie, aby ich stihol počas vyučovania profesorský zbor vyhodnotiť.¹²⁷

I. ročník III. kurzu VVŠ bol rozdelený na dve časti. V prvej časti frekventanti preberali látku týkajúcu sa jednotlivých druhov bojovej činnosti pešieho práporu, zosilneného o delostrelecký oddiel a pioniersku jednotku. V druhej časti mali frekventanti v rámci teoretického vyučovania prebrať látku týkajúcu sa zosilneného pešieho pluku (zosilneného o 1 alebo 2 delostrelecké oddiely, pioniersku a spojovaciu rotu). Taktické námety sa mali prednášať komplexne, nakoľko mali byť prebrané všetky taktické otázky vyplývajúce z taktického námetu, a to všeobecná taktika, taktika pechoty, delostrelectva, útočnej vozby a ďalšie.¹²⁸ Prednášanie taktického námetu bolo spravidla zverené jednému profesorovi VVŠ, výnimočne časť námetu prednášal aj iný profesor. Tento spôsob vyučovacieho procesu si vyžadoval zvýšené nároky na profesorský zbor, ako aj na jeho samostatnosť.

Frekventantov VVŠ a ich študijné výsledky mala koncom mája 1945 posúdiť komisia zložená z veliteľa kurzu a dvoch dôstojníkov generálneho štábu.¹²⁹

Štúdium I. ročníka III. kurzu VVŠ sa začalo teoretickým vyučovaním v priestoroch VAK v období od 4. decembra do 8. decembra 1944. Ďalšie vyučovanie a cvičenia sa realizovali v priestoroch VAK od 9. januára do 13. januára 1945,¹³⁰ ako aj vo februári 1945 a naposledy v marci 1945 (od 20. do 24. marca 1945).¹³¹

V rámci teoretického štúdia na VVŠ sa v priestoroch VAK realizovali predovšetkým školské cvičenia zo všeobecnej taktiky zamerané na bojovú činnosť zosilneného práporu. Išlo o námety: približovanie a postup práporu proti nepriateľovi v pohybe, útok práporu na slabo opevnené postavenie a na silne opevnené postavenie nepriateľa, zaistený pochod a približovanie pešieho práporu vo zväzku, stretný boj práporu, útok práporu na opevnené postavenie nepriateľa za podpory delostrelectva. Ďalej bola prednášaná aj materiálna služba a ďalšie predmety.¹³² Až do zániku školy stihli frekventanti VVŠ v rámci teoretickej prípravy (prednášok a cvičení) prakticky prebrať prvú časť vyučovacej látky určenej pre I. ročník III. kurzu VVŠ. Výhodou pre pedagogický personál bolo, že mal k dispozícii komplexný študijný materiál a písomné vyhotovenia prednášok a cvičení z predošlých kurzov VVŠ.

Ako sa približoval front k Bratislave, začali sa prejavovať praktické problémy v činnosti VVŠ, keď sa postupne znižovala účasť frekventantov VVŠ na prednáškach a cvičeniach, predovšetkým u poslucháčov z mimobratislavských útvarov.

Príprava na zriadenie IV. kurzu VVŠ a zánik VVŠ

Neracionálny pohľad bratislavského MNO na blížiaci sa koniec 2. svetovej vojny sa odzrkadlil aj v úpornej snahe o udržanie vyučovania na VVŠ. Minister NO Š. Haššík vydal dňa 6. marca 1945 úplne nerealistický výnos, na základe ktorého mal byť v roku 1945 otvorený IV. kurz VVŠ, do ktorého sa mohli prihlásiť do 7. apríla 1945 dôstojníci zbraní z povolania. Pre uchádzačov boli určené totožné kritériá, ako pre uchádzačov do III. kurzu VVŠ. Opäť bolo plánované, že bude otvorené iba oddelenie „A“ (gšt.)

¹²⁷ VHA Bratislava, f. MNO dôverné II, 1944, šk. 486. MNO, č. j. 480.015/Dôv.3b.1944 z 4. 12. 1944. Vec: Prípravný kurz pre dôstojníkov gšt. – zriadenie, čl. V. „spôsob školenia“.

¹²⁸ Tamže, čl. VI. „učebná látka“.

¹²⁹ Tamže, čl. IX. „posúdenie frekventantov“.

¹³⁰ VHA Bratislava, f. MNO dôverné II, 1944, šk. 483. MNO, č. j. 481.238-Dôv.-3b-1944 z 23. 12. 1944. Vec: Teoretické školenie frekventantov VVŠ v období od 9. – 13. januára 1945.

¹³¹ VHA Bratislava, f. VDO 1, šk. 27. VVŠ, č. j. 36/36/Dôv.1945. Vec: Teoretické školenie frekventantov VVŠ v dobe od 20. – 24. III. 1945.

¹³² VHA Bratislava, f. VVŠ 1943, šk. 10. VVŠ, č. j. 15/Dôv.1945. Vec: Rozvrh prednášok na dobu od 9. – 13. januára 1945.

VVŠ.¹³³ Situácia sa však vyvinula tak, že mesto Bratislava ako sídlo VVŠ (umiestnená v priestoroch VAK), bolo oslobodené Červenou armádou ešte skôr, ako uplynula lehota na podanie prihlášok na VVŠ.

Na konci marca 1945 vojská 2. ukrajinského frontu Červenej armády v rámci mohutnej „Bratislavsko-brnianskej“ operácie, smerujúcej z maďarského územia na južnú Moravu, postúpili prakticky až pred Bratislavu. Vývoj situácie na fronte spôsobil, že najvyšší slovenskí štátni predstavitelia, MNO, armádne a žandárske jednotky, ako aj množstvo rôznych politických a spoločenských osobností prvej Slovenskej republiky na konci marca 1945 organizovane opustili Bratislavu a evakovali cez Holíč, územie Moravy po trase Vsetín – Valašské Meziříčí a Klobouky – Ždanice do Rakúska.¹³⁴ Evakuácie sa zúčastnili aj viacerí dôstojníci gšt. a int., profesori III. kurzu VVŠ, ako aj viacerí jeho frekventanti.¹³⁵ Bratislava bola oslobodená Červenou armádou dňa 4. apríla 1945. Evakuácia slovenských politických, vojenských, policajných a ďalších predstaviteľov zo Slovenska znamenala faktický zánik prvej Slovenskej republiky a jej brannej moci. Zanikla tak aj VVŠ, na ktorej ešte v marci 1945 prebiehalo teoretické vyučovanie.

VÝZNAM VYSOKEJ VOJENNEJ ŠKOLY

VVŠ napriek tomu, že existovala iba krátky čas, počas existencie prvej Slovenskej republiky, predsa len bola z viacerých dôvodov výnimočná a patrila k najdlhšie pôsobiacim vojenským školám slovenskej brannej moci.

VVŠ vznikla za účelom odstránenia akútneho nedostatku dôstojníkov gšt. a int. v slovenskej brannej moci. Zároveň bola budovaná ako výchovno-vzdelávacia inštitúcia (odhliadnuc od mimoriadne nepriaznivoj situácii vynútenej niekoľkomesačnej existencie Vysokej intendantskej školy v školskom roku 1939/1940¹³⁶), ktorá jej frekventantom – príslušníkom slovenskej armády umožňovala získať na území Slovenskej republiky najvyššie vojenské odborné vzdelanie. MNO sa vo februári 1940 iba s ťažkosťami podarilo VVŠ zriadiť ako súčasť systému vojenského školstva. Minister NO gen. I. tr. F. Čatloš poňmal VVŠ ako pokračovateľku čs. Vysokej školy válečnej a Vysokej intendantskej školy,¹³⁷ ktorá prevzala ich vyučovací model v modifikovanej podobe. Napriek množstvu počiatočných problémov, typických pre všetky novozriadené školské inštitúcie, týkajúcich sa predovšetkým profesorského zboru a jeho pedagogickej neskúsenosti, nedostatkom vyučovacieho programu, VVŠ sa napokon „detské choroby“ darilo postupne odstraňovať a pomerne spoľahlivo plnila svoju hlavnú úlohu – výchovu budúcich dôstojníkov gšt. a int. Zásluhu na tom mal predovšetkým profesorský zbor pozostávajúci z významných vojenských osobností slovenskej brannej moci, mimoriadne schopných vojenských pedagógov pplk. gšt. L. Lavothu, plk. gšt. V. Kanáka, plk. gšt. K. Peknika, pplk. gšt. F. Urbana, plk. gšt. K. Brezányho, plk. int. F. Cramera, pplk. gšt. V. Danieloviča, mjr. int. J. Snopka, pplk. int. O. Kvapilíka a ďalší.

¹³³ VHA Bratislava, f. Posádkové veliteľstvo Nové Mesto nad Váhom 1940-1945, šk. 4. MNO, č. j. 154.366/Dôv.3/b-1945 zo 6. 3. 1945. Vec: Prijímanie uchádzačov a skúšky do Vysokej vojennej školy v roku 1945/1946.

¹³⁴ KORČEK, Ján. *Slovenská republika 1943-1945*. Bratislava : MO SR, 1999, s. 185-187, 198. ISBN 80-88842-22-0.

¹³⁵ Išlo napr. o pplk. gšt. L. Parčana, mjr. gšt. A. Matúša, pplk. gšt. O. Hreblaya a ďalších.

¹³⁶ KOZOLKA, Jaroslav. Slovenská Vysoká intendantská škola 1939/1940. In *Vojenská história*, 2013, roč. 17, č. 4, s. 98-111. ISSN 1335-3314.

¹³⁷ ALU SLK Marin, f. F. Čatloš, sign. 129 F 14. Ferdinand Čatloš: „Výklad o zákonitom podklade VVŠ“ z 2. 1. 1969, s. 1.

VVŠ počas krátkej existencie absolvovalo 31 dôstojníkov v oddelení „A“ (gšt.) a 26 absolventov v oddelení „B“ (int.), ktorí dokázali uplatniť na škole získané vedomosti pri výkone štábnych a intendantských funkcií na frontoch 2. svetovej vojny, tak aj v zázemí. Časť z nich sa neskôr stala schopnými vyššími veliteľmi. Viacerí jej absolventi sa po 2. svetovej vojne pre svoje nesporné odborné kvality presadili aj ako profesori obnovenej čs. VŠV (neskôr premenovaná na Vysoké vojenské učilište a Vysokú vojenskú akadémiu)¹³⁸ a na VA.¹³⁹

Bratislavská VVŠ a jej úroveň je často porovnávaná s pražskou VŠV a VIŠ, pričom sa jej vytýkala nižšia úroveň oproti čs. školám, okrem iného aj s odôvodnením, že jej stav „úzko súvisel s predchádzajúcim vývojom Slovenska a jeho postavením satelitného štátu nacistického Nemecka“.¹⁴⁰ Toto hodnotenie však nie je celkom objektívne a adekvátne z viacerých dôvodov. Predovšetkým sa čs. VŠV a VIŠ kontinuálne vyvíjali v priebehu 20. a 30. rokov 20. storočia v mierových pomeroch, keď čs. armáda disponovala dostatkom erudovaných československých, ale aj francúzskych vojenských pedagógov a mala vytvorené priam ideálne podmienky na rozvoj vojenskej vedy. VVŠ v prvom období existencie sprevádzali rôzne „detské choroby“ a určitá miera improvizácie. Nakoniec sa všetky zásadnejšie problémy VVŠ podarilo prekonať ešte v priebehu I. kurzu VVŠ. Činnosť VVŠ zásadne negatívne ovplyvňovala skutočnosť, že od leta 1941 až do jej zániku fungovala vo vojnových pomeroch, nakoľko sa slovenská branná moc zúčastnila bojov na frontoch 2. svetovej vojny po boku nacistického Nemecka.

Čs. VŠV a VIŠ vychádzali z československej vojenskej doktríny, zásadným spôsobom ovplyvnenej francúzskou vojenskou doktrínou. VVŠ vo vyučovacom programe pôvodne taktiež vychádzala z československej vojenskej doktríny, ktorá bola prebratá s rôznymi čiastkovými úpravami. Táto však bola v tom čase prekonaná. Preto, ale aj z dôvodu zvyšujúceho sa nemeckého vplyvu na slovenskú brannú moc, sa na VVŠ postupne stále zreteľnejšie presadzovala modernejšia nemecká vojenská doktrína. Treba súhlasiť s názormi ministra NO gen. I. tr. F. Čatloša, že nemecká strana vnášala do vyučovacieho procesu na VŠV predovšetkým moderné poňatie taktiky a stratégie, postavené na rýchlych operáciách realizovaných motorizovanými a obrnenými jednotkami, s dôrazom na útočnú bojovú činnosť, a to najmä v jej II. kurze.¹⁴¹ Na druhej strane treba poukázať, že na škodu veci išlo iba o postupnú jednostrannú orientáciu na nemeckú vojenskú doktrínu.

Aktuálny stav slovenskej brannej moci a jej ľudského potenciálu neumožňoval na pôde VVŠ rozvíjať vojenskú vedu tak, ako to bolo typické pre iné školy generálneho štábu a intendantstva s dlhoročnou tradíciou a vojenskou doktrínou v čase mieru. VVŠ ako zrejme najmladšia škola generálneho štábu a intendantstva v európskom priestore vo svojej dobe objektívne nemohla byť na vrchole vojenskej vedy, zďaleka nebola najmodernejšou a najprogressívnejšou školou. Zároveň treba konštatovať, že ako jedna z mála škôl rovnakého typu poskytovala ucelené viacročné odborné vzdelanie. Takýmto

¹³⁸ Išlo napr. o brig. gen. J. Noska, pplk. gšt. J. Straku, pplk. gšt. V. Višňovského, plk. gšt. J. Tótha, plk. int. L. Puchého a ďalších. In VÚA-VHA Praha, zb. KL a KML. Kvalifikačná listina, časť I a Kmeňový list brig. gen. J. Noska, pplk. gšt. J. Straku, pplk. gšt. V. Višňovského, plk. gšt. J. Tótha a plk. int. L. Puchého.

¹³⁹ Išlo o pplk. int. J. Čillíka (profesora VA v Hraniciach), plk. int. V. Galáta a pplk. int. J. Zajačka (profesorov VA „K. Gottwalda“ v Brne) a ďalších. In VÚA-VHA Praha, zb. KL a KML. Kvalifikačná listina, časť I a Kmeňový list pplk. int. J. Čillíka, plk. int. V. Galáta a pplk. int. J. Zajačka.

¹⁴⁰ ŠTEFANSKÝ, Václav. *Armáda v Slovenskom národnom povstaní*. Bratislava: Nakladateľstvo Pravda, 1983. s. 29.

¹⁴¹ ALU SLK Marin, f. F. Čatloš, sig. 129 F 14. Ferdinand Čatloš: „Výklad o zákonitom podklade VVŠ“ z 2. 1. 1969, s. 1-2.

komplexným poskytovaním vojenského odborného vzdelania počas 2. svetovej vojny sa nemohla pochváliť nemecká Vojnová akadémia v Berlíne¹⁴² či iné obdobné školy.

Námietky a tvrdenia, že VVŠ poskytovala svojim frekventantom odborné vzdelanie a vedomosti iba na úrovni divízie a armádneho zboru, na rozdiel od čs. VŠV, v ktorej sa vyučoval aj stupeň armáda, nezohľadňujú realitu a potreby slovenskej brannej moci. VVŠ svojim frekventantom poskytovala základné súborné informácie aj pre stupeň armáda, no dôležitá pre pochopenie danej situácie je skutočnosť, že slovenská branná moc vzhľadom na obmedzený ľudský potenciál a veľmi obmedzené možnosti zabezpečenia armády výzbrojou a výstrojom oproti pomerom v ČSR v rokoch 1918 – 1939, nebola schopná ani pri totálnej mobilizácii operovať s vojenskými celkami na úrovni armády, ktorá sa v tej dobe štandardne skladala z 2 až 3 zborov so 6 až 10 divíziami a ďalšími armádnymi jednotkami. Plne sa to preukázalo už pri mobilizácii a ťažení proti Poľsku v roku 1939, ako aj počas mobilizácie a nasadení slovenskej armády v lete roku 1941 a v nasledujúcich rokoch v ťažení proti ZSSR.

Aj napriek rôznym nedostatkom a problémom, ktoré sprevádzali VVŠ počas jej existencie, možno konštatovať, že škola veľmi dobre splnila svoju hlavnú úlohu, a to vychovať na primeranej odbornej úrovni mimoriadne potrebných budúcich dôstojníkov generálneho štábu a intendantstva. Po roku 1945 už na území Slovensku nevznikla žiadna obdobná vojenská škola.

J. KOZOLKA: MILITÄRISCHE HOCHSCHULE 1940 – 1945. TEIL 3

Den ersten Lehrkurs der Militärischen Hochschule im akademischen Schuljahr 1940/1941 konnten zwar fünfunddreißig Frequentanten der Hochschule erfolgreich absolvieren, allerdings herrschte in der Slowakischen Armee auch weiterhin ein Mangel an Offizieren des Generalstabes und der Intendantur. Deshalb wurde beschlossen, dass die Tätigkeit der Militärischen Hochschule fortgesetzt werden soll. Der zweite Lehrkurs der Hochschule wurde am 8. April 1942 eröffnet. Das Studium war ähnlich wie im ersten Kurs gestaltet. Die Lehrbeauftragten bestanden so wie im Jahre davor aus ordentlichen und außerordentlichen Professoren, nichtmilitärische Fächer wurden von zivilen hochschul- und Universitätspädagogen betreut. Es wurden insgesamt zehn Frequentanten in die Abteilung „A“-Generalstab und dreizehn Frequentanten in die Abteilung „B“-Intendantur.

Im Gegensatz zum ersten Lehrkurs wurde der Lehrprozess modifiziert. Die Frequentanten der Abteilung „A“-Generalstab absolvierten von August 1942 bis Februar 1943 eine mehrmonatige Praxis in der Berufsschule der Artillerie in Jüterberg und der Berufsschule für Infanterie in Döberitz, und gleich danach einen dreimonatigen Kurs für Stabsoffiziere in der Kriegsakademie in Berlin. Die Lehrveranstaltungen waren hauptsächlich auf die allgemeine Kriegstaktik, die Waffentaktik und die Taktik der Dienste auf der Ebene der Division und des Korps (informativ auch auf der Ebene der Armee) fokussiert. In allen Fächern wurde die deutsche Militärdoktrin in den Vordergrund gesetzt. In der Abteilung „B“-Intendantur richtete sich das Studium insbesondere auf die fachlichen Aspekte der Intendantur, allgemeine Taktik, Wirtschaft und andere Ausbildungsfächer. Im Rahmen ihres Studiums absolvierten die Frequentanten der militärischen Hochschule einige Ausbildungskurse in den jeweiligen Staben der Intendanturen höherer Kommandanturen und im Ministerium für Verteidigung, als auch in den Kommandanturen der Schnellen Division (RD) und der Sicherungsdivision (ZD) in den Kriegsgebieten. Insgesamt konnten neun Frequentanten der Abteilung „A“-Generalstab und dreizehn Frequentanten der Abteilung „B“-Intendantur ihr Studium erfolgreich abschließen. Der Lehrbetrieb der militärischen Hochschule musste am 26. April 1944

¹⁴² KOZOLKA Jaroslav. Stáž predstaviteľov slovenskej Vysokej vojennej školy v Nemecku (I./1941). In *Vojenská história*, 2008, roč. 12, č. 3. s. 112-115. ISSN 1335-3314.

vorzeitig unterbrochen werden wegen der immer näher an die Staatsgrenzen der Slowakischen Republik rückenden Ostfront und der daraus resultierenden Notwendigkeit, die Ostslowakische Armee zu formieren.

Der Slowakische Nationalaufstand stellte für das Bestehen der militärischen Hochschule einen Wendepunkt dar. Einige Professoren und Absolventen der militärischen Hochschule schlossen sich den Aufständischen aktiv an. Die Entwicklung der politisch-militärischen Lage in der Slowakei deutete auf die Auflösung der Hochschule hin, allerdings beschloss der neu ernannte slowakische Verteidigungsminister Štefan Haššík nach einer teilweisen Konsolidierung der Regierung und des politischen Regimes, dass die Tätigkeit der Militärischen Hochschule erneut und fortgesetzt werden soll. Am 4. Dezember 1944 wurde der erste Jahrgang des dritten Lehrkurses der Hochschule eröffnet, allerdings nur in der Abteilung „A“-Generalstab und in im Fernstudium. Es wurden 28 Bewerber aufgenommen. Trotz der Entwicklung an der Front, die sich unaufhaltsam Bratislava näherte, hielt Verteidigungsminister bis zuletzt an seinem wenig realistischen Plan fest, auch den IV. Lehrkurs zu eröffnen. Letztlich blieb dieses Unternehmen nur in der Vorbereitungsphase.

Infolge der Kriegssereignisse konnten die Frequentanten des III. Lehrkurses nicht einmal ihr erstes Studienjahr beenden. Die Militärische Hochschule löste sich mit der Evakuierung der slowakischen Armee, der slowakischen Regierung, Funktionäre des Regimes, Gendarmen, Soldaten und Teilen der Zivilbevölkerung aus Bratislava nach Österreich Ende März 1945 praktisch auf.

Trotz zahlreicher Mängel und der kurzen Zeit des Bestehens wurde die militärische Hochschule zu einer bedeutenden militärischen pädagogischen Anstalt, die ihr Ziel – die Ausbildung der Offiziere des Generalstabs und der Intendantur, weitgehend erfüllen konnte. Ein beträchtlicher Teil des Professoren-Korps und einige Absolventen der Hochschule konnten ihre Karrieren auch nach dem Zweiten Krieg im Rahmen der tschechoslowakischen Armee fortsetzen.